

William Shakespeare

Szentivánéji álom

Gál Tibor fordítása

2019

Előszó

William Shakespeare színdarabját már évekkel korábban lefordítottam. A nyári napfordulón kezdtem el és a téli napfordulón fejeztem be a munkát. A fordítás – néhány fiókban eltöltött év után – alaposan átdolgozva 2019 telén kerül nyilvánosságra.

A darabot nem színházi felkérésre fordítottam le. „Mű- és szerzőkedvelő” fordítás volt, játék, elmerülni az angol és a magyar szövegben, jobban megismerni a színdarab mögött megbújó szerzőt. Vonzott a kihívás is, a korábbi fordítások után – de nem azok ellen vagy helyett – megpróbálkozni egy saját közelítéssel. Arany János fordításában olvastam először a művet, Nádasdy Ádámé áll hozzám a legközelebb.

A szöveg nem Arany klasszikus fordításának átdolgozása. A színdarab címén kívül csak egy nagyon szép sort vettem át tőle az ötödik felvonásban („Tizenkettőt szolt a vasnyelvű éjfélnél”), így idézve meg az ő munkáját.

A drámaíró Shakespeare, a színházi szakember egyik legköltőibb darabját igyekeztem úgy fordítani, hogy a színpadon is megállja a helyét, ha egyszer egy előadás életre kelti.

Formai hűségre törekedtem, a verssorok számát, a jambus és a trocheus váltakozását és a rímelést igyekeztem betartani.

A sorokat csak akkor kezdem nagybetűvel, ha ezt a magyar helyesírás szabályai indokolják. A magánhangzók helyesírásakor az akadémiai szabályokat követtem. Nem jeleztem írásban, ha a hosszú magánhangzót a verstani szabályok miatt röviden kellene ejteni.

A történelmi és mitológiai neveket általában latinos helyesírással „s”-sel írtam (Thisbe és nem Thiszbe), ezeket „sz”-szel vagy „z”-vel ejtjük. A „csínytevő manó” neve a színpadon már tulajdonnév lett, így én is „Puck”-nak írtam, ejtése „pukk”.

A tegezés/magázás kérdésében nem minden esetben követtem az eredetét. A mesteremberek az én változatomban tegeződnek és magázódnak. Nevük hétköznapi, kicsit színpadias, „mesterkéltnél”, valamilyen tulajdonságukra, illetve foglalkozásukra utal. Alkalmi színjátszók, jószándékúak, akik nem maradtak a kaptafánál.

Nick Bottom takácsmester kilóg a sorból, ő a tündéri világban is otthon érzi magát. Rajta kívül csak egy halandó lát mindent és mindenkit, athéni palotát és tündérek lakta görög (angol) erdőt: Shakespeare Vilmos színdarabíró. A történet szálait szövő hetedik mesterember.

A fordításomban ezért lett Nick Bottom (Aranynál Zuboly, Nádasdynál Tompor) Dárdássy Miklós (spear = lándzsa, dárda).

A fordítás során alapvetően az Arden Shakespeare sorozat kötetét használtam (szerk. Harold F. Brooks), de más kiadásokat, illetve a korábbi magyar fordításokat is figyelembe vettem, elsősorban Arany János és Nádasdy Ádám munkáját.

Eger, 2019. december 14.

Gál Tibor (gtibornj@gmail.com)

SZEREPLŐK

THÉSEUS, *Athén hercege*

HIPPOLYTA, *az amazonok királynője, Théseus jegyese*

LYSANDER

fiatal udvaroncok, szerelmesek

DEMETRIUS

Hermiába

HERMIA, *szerelmes Lysanderbe*

HELÉNA, *szerelmes Demetriusba*

ÉGEUS, *Hermia apja*

PHILOSTRATUS, *Théseus udvarmestere*

OBERON, *a tündérek királya*

TITÁNIA, *a tündérek királynője*

TÜNDÉR, *Titánia szolgálatában*

PUCK, *vagy Robin cimbora, Oberon mókamestere és jobbkeze*

BABVIRÁG, PÓKHÁLÓ

tündérek Titánia szolgálatában

PORSZEM, MUSTÁRMAG

SOMFAI PÉTER, *ács (a közjátékban Prológus)*

DÁRDÁSSY MIKLÓS, *takács (a közjátékban Pyramus)*

SIPOVICS FERENC, *fűjtatójavító (a közjátékban Thisbe)*

VEDRES TAMÁS, *bádogos (a közjátékban Fal)*

TOMPA, *asztalos (a közjátékban Oroszlán)*

KISSZABÓ RÓBERT, *szabó (a közjátékban Holdvilág)*

Tündérek Oberon és Titánia szolgálatában

Urak és szolgák Théseus és Hippolyta kíséretében

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ SZÍN

Hely: Athén, Théseus palotája
Jön Théseus, Hippolyta, Philostratus, kísérők.

THÉSEUS

Szép Hippolytám, esküvőnk közel már,
négy boldog nap és ránk köszön az újhold.
Csak ez a régi fogyna végre el,
hiszen koplalni kényszeríti vágyam,
5 akár egy gyámnak rendelt özvegyasszony,
ki felemészti mostohája pénzét!

HIPPOLYTA

A négy nap gyorsan elmerül az éjben,
a négy éjt álmok gyorsan átszelik;
végül a hold, az ég újra felajzott
10 ezüst íja köszöntheti menyegzőnk
ünnepét.

THÉSEUS

Most indulj, Philostratus,
buzdítsd Athén ifjúságát: mulasson,
engedjék szabadon jókedvüket;
a mélabút számúzd a temetőkbe,
15 nem való vendégnek sápadt alakja.

Philostratus el.

Kardom hódított meg, Hippolyta,
megsebzett szíved így nyerhettem el,
de más zenére nyújtom most karom:
ez győzelem lesz, pompás ünnepély!

Jön Égeus, Hermia, Lysander, Demetrius.

ÉGEUS

20 Áldott légy, Théseus, nagy hercegünk!

THÉSEUS

Köszönjük, Égeus, mi szél hozott?

ÉGEUS

A bosszúságom, hogy panaszt tegyek

25 tulajdon leányomra, Hermiára!
Állj ide, Demetrius! Nagyuram,
gyermekem ennek az úrnak ígértem.
Te ide, Lysander! Felséges úr,
ő meg a lány szívét megbabonázta!
Igen, Lysander, verseket szavaltál,
szerelmi zálogot váltottatok,
30 ott fújtad a holdfényben ablakánál
hízelt hangoz ízetlen románcod.
Ábrándjaiba csempészted magad:
pár hajtincs, gyűrű, lánc, bizsu, virág,
nyalánkság, ez-az – ekkora nyomásnak
35 hogy állhat ellen a tapasztalatlan?
Csak azért szótted ravasz terveid,
hogy fellázadjon saját apja ellen
az engedelmes gyermek. Nagyuram,
ha színed előtt sem fogadja el,
40 hogy Demetrius veszi feleségül,
úgy az athéni ősi jog szerint
hadd bánjak vele mint tulajdonommal:
vagy hozzámegy ehhez a nemesúrhoz,
vagy halál vár rá, amiképpen ősi
45 törvénykönyvünkben lefektettetett.

THÉSEUS

Nos, Hermia? Fontold meg válaszod!
Az apád előtted maga az isten,
aki megalkotta szépséged, úgy ám,
kezében pusztán viaszlenyomat vagy,
50 saját képmása, s hatalmában áll
megőrizni művét – vagy összegyúrni.
Demetrius nemes fiatalember.

HERMIA

Lysander is.

THÉSEUS

Állításod helyes.
Azonban apád nem mellette áll,
55 s ettől máris nemesebb lett a másik.

HERMIA

Bárcsak azt látná apám, amit én!

THÉSEUS

Amit jónak ítélsz, azt lásd meg inkább.

HERMIA

Felséges úr, bocsásson meg nekem!
Nem is értem, honnan lett ennyi merszem,
60 hogy nyíltan, szinte szemérmetlenül
az udvar előtt ezekről beszélek.
Arra kérem, felség, árulja el,
mi lehet legsúlyosabb büntetésem,
ha elutasítom Demetriust?

THÉSEUS

Meghalsz – vagy pedig nem lehet közöd
65 soha férfihoz, egész életedben.
Ezért faggasd ki szíved, Hermia,
vizsgáld meg, forró véred mire vágyik:
ha szembeszállsz apád akaratával,
70 felveszed-e majd az apácafátyolt?
Sötét kolostorcellába temetve
éled egy nővér rideg életét,
hogy himnuszokat zengj a meddő holdhoz?
Háromszor áldott, ki lehűtve vérét
75 erre a szűz zárandokútra tér,
de boldogabb a rózsa is, ha szirma
illatát kivonják, s nem szent magányban
nő, virul s pusztul tövisek között.

HERMIA

Hát nőjek, viruljak s pusztuljak én is.
80 Uram, ártatlanságom birtokát
nem szerzi meg, e kéretlen igába
lelkem nem kényszerítheti fejem.

THÉSEUS

Fontold meg, kapsz időt. Ha itt az újhold,
85 hogy síríg tartó hűségesküvel
kössön össze engem s menyasszonyom,
vagy halál vár rád döntésed szerint,
mert ellent mertél mondani atyádnak;
vagy engedsz s férjhez mégy Demetriushoz;
vagy szűz Diána oltárán fogadsz
90 önmegtartóztató, örök magányt.

DEMETRIUS

Engedj, jó Hermia! Te meg, Lysander,
birtokolnád mi jog szerint enyém?!

LYSANDER

Demetrius, az apja már szeret,
válaszd őt, Hermiát hagyd meg nekem!

ÉGEUS

95 Gúnyolsz, Lysander?! Hát ha szeretem,
amim csak van, átadhatom neki:
e lány enyém, tulajdonjogom így
Demetriusra átruházhatom.

LYSANDER

100 Semmivel sem hitványabb származásom,
vagyonom, uram, de mélyebb szerelmem.
Az emberek szemében érek annyit,
mint egy – vagy inkább két – Demetrius.
S ami perdöntőbb minden kérkedésnél:
a drága Hermia engem szeret!
105 Mért mondanék le arról, mi megillet?!
Demetrius – ha kell, szemébe mondom –
más lánynak, Helénának udvarol,
ki szabályosan isteníti őt,
egy becsstelen, megbízhatatlan embert,
110 igen, isteníti, odavan érte.

THÉSEUS

Erről már hallottam, eszemben is volt,
hogy Demetriusszal majd megbeszélem,
de annyi más gondom volt mostanában,
hogy elfelejtettem. Demetrius,
115 gyere, s te is, Égeus. Jöjjetek,
van pár dolog, amiről jó, ha tudtok.
Szép Hermia, te pedig mérlegelj,
apád parancsa fékezze szeszélyed,
mert az athéni törvények szerint
120 (s hogy enyhítő körülmény nem merült fel)
te döntöd el: meghalsz vagy szűz maradsz.
Jöjj, Hippolytám! – Mi az, kedvesem?!
Demetrius és Égeus, gyerünk,
szükségem lesz a segítségetekre
125 a szertartásnál, meg beszélgetünk is
majd erről a ti közös ügyetekről.

ÉGEUS

Követünk parancsod s szívünk szerint.

Lysander és Hermia kivételével mind el.

LYSANDER

Miért sápadtál el, kedves, mi történt?
Miért tűntek el arcodról a rózsák?

HERMIA

130 Talán mert régen esett, de veri
majd őket két szemem záporosője.

LYSANDER

135 Szörnyű, hogy az van minden krónikában,
arról szól minden történet, mese,
hogy nem érhet célba két hű szerelmes,
mert vagy a származásuk akadály –

HERMIA

Jaj, a gazdag nem választhat szegényt.

LYSANDER

Vagy a korkülönbség nem engedi –

HERMIA

Ó, ha idősebb, ifjút nem szerethet.

LYSANDER

Vagy rokonokra bízzák rá a döntést –

HERMIA

140 Az a pokol, ha más szem lát helyettünk.

LYSANDER

145 Vagy ha már a vonzalom kölcsönös,
járvány s háború ostromgyűrűjében
sorvad el, míg könnyű sóhaj marad,
egy álom tűnő árnya, pillanat csak,
akár egy villám a szuroksötétben,
mely eget-földet feltár hirtelen,
de annyit sem kiálthatsz: „Nézz oda!” –
a sötétség állkapcsa rácsukódik.
Szemvillanás – s a fényből zúrzavar lesz.

HERMIA

150 Nos, ha csalódik minden hű szerelmes,
úgy ez van megírva a csillagokban.
Mutassunk mi is példát türelemből,
mert úgy tűnik, ilyenkor így szokás:
a vágy, az álom, a sóhaj s a könny

Mert elkaphatnám tőled, semmi kétség:
fülem a hangod, szemedet szemem,
nyelved dallama szólna nyelvemen.
190 A világ kincseit adnám cserébe,
csak Demetriusról nem mondanék le.
Taníts, hogy nézzek rá, mi a titok,
mellyel szívét zárod és megnyitod!

HERMIA

Rosszállóan nézem, mégis szeret.

HELÉNA

195 Jó lenne ellesnem nézésedet!

HERMIA

Elátkozom, áldását adja rám.

HELÉNA

Bár hallgatná meg egyszer így imám!

HERMIA

Utálhatom, ő egyre csak követ.

HELÉNA

Imádkhatom, ő egyre csak utál.

HERMIA

200 Nem az én hibám, ha kicsit bolond.

HELÉNA

Szépségedé, mért nem enyém e gond?!

HERMIA

205 Nyugodj meg, nem néz többé már felém:
megszökünk innen, Lysander meg én.
Réges-régen, még szerelmem előtt,
paradicsom volt számomra e föld.
De Lysanderben annyi jó lakik,
hogy lesüllyedt e menny a poklokig.

LYSANDER

210 Heléna, titkunk elmondom neked:
holnap éjjel, ha Phoebe fellegek
közt ezüst arcát tó tükrébe mártva
gyöngyöket perget fűszálakra, fákra,

ha szökevényre az éj leple hull,
elhagyjuk Athént láthatatlanul.

HERMIA

215 Az erdő legmélyén, ahol mi gyakran
hevertünk kankalin-ágyon magunkban,
osztozva boldog percen, bánaton,
Lysanderemmel ott találkozom.
Nem látjuk többé Athén városát,
új barátok várnak, új társaság.
220 Imádkozz értünk, kérlek, áldjon ég,
bárcsak lenne Demetrius tiéd!
Lysander, várj rám! Holnap hajnalig
bőjtől szemünk, de egyszer jóllakik.

El.

LYSANDER

225 Várom rád. Heléna, isten veled,
úgy szeressen, ahogy te szereted!

El.

HELÉNA

Miért mindig mások a boldogok?
Athén úgy tartja, én is szép vagyok.
De számít ez, mikor tagadja váltig
Demetrius, amit mindenki állít?
230 Hibája az, hogy úgy csüng Hermián,
s hogy csodálom mégis, saját hibám.
Mindazt, mi durva, torz, értéktelen,
nemessé formálja a szerelem:
nem szeme vezeti, csak holmi ábránd,
235 így világtalan Ámor minden ábrán.
Ő nem mérlegel, helyette vakon
repdes vadul csapkodó szárnyakon.
Mondják még azt is, hogy kisgyermek Ámor,
semmi jó nem sül ki választásából.
240 Hogy játsszon, könnyen ígér a gyerek,
és sokszor van úgy, hogy nem tartja meg.
Demetrius – Hermia messze járt –
nekem ontotta eskük záporát.
Új nap kelt: Hermia – s már kék az ég,
245 Demetrius messze, s száraz a rét.
Szökési tervüket elárulom,
s ő holnap éjjel utána oson,

250

hogy kövesse. Most indulok, remélve,
hálás lesz, hogy áruló lettem érte.
Szívem fájdalmát enyhítse öröm:
lohol nyomában – végül visszajön.

El.

ELSŐ FELVONÁS

MÁSODIK SZÍN

Hely: Athén, Somfai háza

Jön Somfai, Tompa, Dárdássy, Sipovics, Vedres és Kisszabó.

SOMFAI

Együtt az egész társulat?

DÁRDÁSSY

Ha engem kérdezel, először egy az egyben szólítod a játszó személyeket, ahogy le van írva.

SOMFAI

5

Itt a lista mindazokról, akik az athéni polgárok közül méltónak találtattak arra, hogy fellépjenek a mi kis darabunkban, amelyet a herceg és a hercegné menyegzőjének napján este adunk elő.

DÁRDÁSSY

Helyes, kedves Somfai Péter uram, most azt áruld el, miről szól a darab, majd olvasd fel a színészek nevét, aztán térjünk a lényegre.

SOMFAI

10

Úgy legyen. A darabunk címe: „*Szerfelett siralmas komédia a förtelmes halált szenvedett Pyramusról és Thisbéről.*”

DÁRDÁSSY

Felettébb jól megírt mű, én tudom, és igen mulatságos. Nos, Somfai uram, a listád alapján szólítsd a színészeid. Urak, szép sorjában.

SOMFAI

15

Jelentkezzen, akit szólítok. Dárdássy Miklós, takácsmester!

DÁRDÁSSY

Jelen. Halljuk, mit kell tennem ebben a darabban, aztán ugorjunk.

SOMFAI

Pyramus szerepe vár rád, Miklós.

DÁRDÁSSY

Pyramus?! Ki lenne ő? Szerelmes vagy tirannus?

SOMFAI

20 Szerelmes, aki gálánsan megöli magát a szerelem hevében.

DÁRDÁSSY

25 Ha valóságosan adják elő, nagy sírás-rívás lesz. Ha én játszom, figyeljen a közönség a szemére, mert vihart támasztok és lamentálok a legmesszebbmenőkig. Olvasd tovább! Bár ami azt illeti, a tirannust mintha rám szabták volna. Ahogy én prezentálni tudnám Herkulest, vagy bárkit, ahol szívbe markolóan kell tirádázni!

30 *„A sziklaszál
Ledöntve áll,
S már tárva tárt
Tömlöcöm ajt'ja.
S ím elragad
Az égbe vad,
Tüzes fogat:
Phidibus hajtja.”*

35 Ez fennkölt volt. No, halljuk a többi szereplőt is. Hiába, a herkulesi véna, a tirannusi véna; a szerelmes csak olyan lamentálós.

SOMFAI

Sipovics Ferenc, fűjtatójavító!

SIPOVICS

Igen, Somfai úr.

SOMFAI

40 Sipovics fiam, te leszel Thisbe megformálója.

SIPOVICS

Kicsoda Thisbe? Kóbor lovag?

SOMFAI

A hölgy, akibe Pyramus majd beleszeret.

SIPOVICS

Jaj, könyörgöm, csak nőt ne! Már egészen kinőtt a szakállam!

SOMFAI

45 Sebaj, majd elmaszkírozunk, te meg majd úgy sipítózol, ahogy csak bírsz.

DÁRDÁSSY

Ha elrejtetem az arcom, játszhatnám Thisbét is. Majd iszonyúan cincogni fogok: „Thiske! Thiske!” „Ah, Pyramus, kicsiny szívem! Thiskéd, igen, szíved, igen!”

SOMFAI

Nem és nem! Te Pyramust játszod, Sipovics meg Thisbét.

DÁRDÁSSY

50 Felőlem, ugorjunk.

SOMFAI

Kisszabó Róbert, szabómester!

KISSZABÓ

Igen, Somfai úr.

SOMFAI

Kisszabó, te Thisbe anyját fogod játszani. Vedres Tamás, bádogos!

VEDRES

55 Igen, Somfai úr.

SOMFAI

Te Pyramus atyja leszel, jómagam pedig Thisbe atyját játszom. Asztalosunk, Tompa úr lesz az oroszlán. S ezzel meg is volnánk.

TOMPA

Kérem, megvan leírva az oroszlán része? Nem tudom, nem adhatnák-e ide előre, mivel a tanuláshoz kicsit nehéz a fejem?

SOMFAI

60 Nem kell memoriter tudnia, hiszen az egész csak bömbölés.

DÁRDÁSSY

Akkor hadd legyek az oroszlán is én! Majd bömbölök, de minden szív megtelik gyönyörűséggel, ha hallja. Úgy bömbölök, hogy a herceg így kiált: „Bömböljön! Bömböljön!”

SOMFAI

65 Aztán ha túlságosan élethűre sikerül, úgy megijeszted a hercegnét és a hölgyeket, hogy elkezdenek sikoltozni, éppen csak annyira, hogy mindnyájunkat felakasszanak.

MIND

Felakasztanak, ez holtbiztos!

DÁRDÁSSY

70 Szent igaz, barátaim, ha a hölgyek rémületükben eszüket vesztenék, veszett egy akasztgatás lenne a végén. De majd finoman és temperamentumosan bömbölök, akár a szopós galambfióka. Majd fülemülül bömbölök.

SOMFAI

75 Nem, te kizárólag Pyramust játszhatod, mert Pyramus egy kellemes fizimiskájú fiatalember, nincs párja széles e világon, valamint kedves, valósággal úri modorú. Vagyis csak te játszhatod el Pyramust.

DÁRDÁSSY

Jól van, meg fogom oldani. De ugyan melyik szakáll illik hozzá?

SOMFAI

Mindegy, ezt rád bízom.

DÁRDÁSSY

80 Alakíthatnám szalmaszínűben, vagy egy sötétebb narancsos árnyalatban, esetleg a bíborral csíkozottban, vagy egy szép sárgában, ami fényes, mint a francia aranypénz.

SOMFAI

85 Na, ha azon Kopasz Károly király látható, akár csupasz képpel is szerepelhetsz! S most, uraim, tessék kinek-kinek a saját szövege. Kérem, követelem, sőt könyörgöm, hogy mindenki tanulja meg holnap estére, és ha a hold felkelt, legyen a palota mögötti erdőben, a várostól egy mérföldnyire. Ott fogunk próbálni, mert a városban annyi lenne a bámészkodó, hogy kiderülne a mi kis elgondolásunk. Közben én összeírom a szükséges kellékeket. Nagyon kérem, mindenki jöjjön.

DÁRDÁSSY

90 Ott leszünk, ott nyugodt szívvel végigmehetünk az összes obszcénán. S most tanulni, tanulni! Agyó!

SOMFAI

Találkozunk a herceg tölgyfájánál!

DÁRDÁSSY

Pontosan. Ne hagyjatok cserben!

Mind el.

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ SZÍN

*Hely: Erdő Athén mellett
Jön Tündér, másik oldalról Puck.*

PUCK

Hohó, szellem! Honnan és hová?

TÜNDÉR

Hegy felől, völgy felé,
berken át, bokron át,
kert felől, park felé,
5 tűzön át, tavon át:
omnan s arra visz utam,
nyomomban a hold suhan.
Asszonyom tündérkirálynő,
hol táncol, körben virág nő.
10 Testórsége gólyahír,
sárga mellükön zafir,
csöpp ékkőként illatuk
jelzi, rájuk kegy ragyog.
Gyűjtök pár cseppnyi harmatot,
15 amíg fülükben gyöngyszem nem ragyog.
Jó éjt, pimasz szellem! De állj ide!
Ott jön királynóm és kísérete.

PUCK

Itt királyom készül víg ünnepélyre,
ne engedd úrnőd uram közelébe.
20 Oberon örjög, szórja átkait
a szép kis királyfi miatt, akít
úrnőd Indiából hozott titokban,
és szíve már szinte csak érte dobban.
Uram féltékeny, kell neki a gyermek,
25 apródot akar, ha vadászni mennek.
A királynő persze nem engedi,
virágokból fon koronát neki.
S hogy nem együtt járnak a réteket,
hol forrásvízben csillagfény rezeget,
30 minden tündér, míg csatáznak vadul,
makkhéj legmélyén rémülten lapul.

TÜNDÉR

35 Lehet, hogy saját szemem is becsap,
 de nem a tréfák rossz manója vagy:
 Robin cimbora? Ó lennél, igaz,
 ki falusi lányokat megriaszt,
 darálót forgat, lopja a vaját,
 hogy köpülő nő szíve megszakad,
 nem hagy sört erjedni, kiforni bort,
 az úton járót rászédő kobold?
 40 De ki manóul jó Pucknak nevez,
 megsegíted, hogy szerencséje lesz.
 Az vagy?

PUCK

Az hát, akit mindenki ismer,
 az éji vándor, a nagy mókamester.
 Oberont szolgálom s mulattatom.
 45 Nevet a zabtól dagadt táltoson,
 ha rányerítek én, a könnyű kanca.
 Pletykás vénasszony is jó egy kalandra:
 vacsorálok, s a kancsójába bújva
 szájon csapom, ha iszik, újra s újra,
 50 hogy mellén csurran kétfelé a sör.
 Vagy egyet elkezd épp meséiből
 a jó nagyi, s huppanna rám, a székre,
 én billenek, s már földön ül szegényke.
 „Seg-, seg-, segítség!” dadogja s hörög,
 55 a kompánia tüsszög és röhög,
 és hasukat fogva örülnek annak,
 hogy ilyen jól már, bizony, rég mulattak.
 De félre, tündér, itt jön Oberon!

TÜNDÉR

Bár ne jönne, mert ott meg asszonyom!

*Kétfelől jön Oberon, a tündérkirály és Titánia, a tündérkirálynő,
 ki-ki a maga kíséretével.*

OBERON

60 Csak nem Titánia?! Holdfény? Kis séta?

TITÁNIA

Hogy?! A féltékeny Oberon? Gyerünk,
 esküvel tagadtam meg őt s az ágát!

OBERON

Csak lassan, makrancos! Urad vagyok, nem?

TITÁNIA

65 S én nem vagyok asszonyod? Jól tudom,
hogy Tündérországból hányszor kiszöktél
Corin, a pásztor gúnyájába bújva
nótáidat naphosszat Phillidád
fülébe fuvolázni. Miért vagy itt?
70 Mi hozott el a mesés Indiából?
Híre ment, hogy az öntelt amazon,
harcos szeretőd, csizmás ágyasod
hozzá megy Théseushoz – s lám, te máris
itt vagy, hogy felszenteld nászágyukat?!

OBERON

75 Nem arcátlanság ez, Titánia,
bemocskolni engem s Hippolytát,
mintha nem tudnék rólad s Théseusról?
Egy sötét éjjel nem te csaltad el
Perigenia mellől őt titokban?
80 S mit művelt Théseus Antiopével,
Aeglesszel s Ariadnéval – miattad!

TITÁNIA

85 Féltékenységed koholt vádjai!
Nem találkozhattunk nyárünnep óta
hegytetőn, völgyben, erdőn, réteken,
mohos kutaknál, patak nádasában,
a tengerpart homokos fővenyén
körtáncunk járni a szél füttyszavára,
hogy vitáiddal el ne rongsd a kedvünk.
Így a szél, mert nekünk hiába fújta,
bosszúból felszívta az óceán
90 mérges páráit: zuhogjon eső,
dagassza meg úgy a sovány folyókat,
hogy dolyfösen mossák el partjaik.
Húzhatta-vonhatta igás ökör,
verejtékezhettek paraszt, a búza
95 úgy rothadt el, még kalászáat se hányta.
Üres a karám, a rét vízben áll,
varjak híznak a lépfénés dögön.
A malomjáték elsüllyedt a sárban,
az útvesztők ápolt ösvényeit
100 vadul burjánzó, sűrű fű takarja.
Nem öröm már halandóknak a tél,

szentének, himnusz nem zeng éjjelente.
Így a hold, ki a vizeket vigyázza,
sápadt dühében mindent köddel áraszt,
105 hogy köszvény támad, hurutos ragály.
Az időjárás megjósolhatatlan,
átfordultak az évszakok, a rózsza
bíbor ölen dér-bajszú fagy pihen,
s a vén Hiems jégcsapos koronáját
110 mézillatú nyári bimbók füzére
ékesíti gúnyosan. Tavasz és nyár,
gazdag ősz, bosszús tél cserélgeti
szokott gúnyját, s a világ ijedten
találgatja: ez most éppen melyik?
115 A szenvedésnek ez a széles árja
veszekedésünk, vitáink szülöttje,
belőlünk ered, mi tápláljuk őt.

OBERON

Vess neki gátat! Csupán rajtad áll!
Mért bántsa Oberont Titánia?
120 Kérésem annyi, hogy az a fiú
apródom lehessen.

TITÁNIA

Ne is reméld,
egész Tündérországért sem kapod meg.
Szolgálatomra esküdött fel anyja.
Indiában hányszor hevert le mellém,
125 hol fűszerszagot hord az éjszaka,
Neptun arany homokján üldögtünk,
csak bámultuk a kalmárok hajóit,
s felkacagtunk, ha a petyhüdt vitorlák
az igéző szélben kigömbölyödtek.
130 Ő imbolyogva, mint egy lomha bárka,
széles léptekkel fürkészte a partot
(áldott volt méhe már kis lovagommal),
hogy apróságokkal leljen meg engem,
ám mindig gazdag zsákmánnyal futott be.
135 De halandó volt, meghalt a szülésben,
az ő kedvéért nevelem fiát,
s az ő kedvéért megtartom magamnak.

OBERON

Meddig akarsz az erdőben maradni?

TITÁNIA

140 Talán míg tart Théseus esküvője.
Ha multságunkat nem rontod el,
s velünk táncolsz a hold alatt, jöhetsz,
ha nem, kerülj el, én is azt teszem.

OBERON

Add át a fiút, és együtt megyünk.

TITÁNIA

145 Országodért sem. Tündérek, tovább!
Ne rontsa el vitánk az éjszakát.

Titánia és kísérete el.

OBERON

150 Persze, menj csak, a fák közt megtalállak,
s kínokkal fizetsz sértéseidért.
Kedves Puck! Emlékszel-e, mikor egyszer
az óceán fehér szikláin ülve
hallgattam egy delfin hátán lovagló
sellő dalát? Édes harmóniája
lecsitotta a tenger dühét,
s pár csillag örülten alábukott,
hogyan hallja őt.

PUCK

Emlékszem pontosan.

OBERON

155 Akkor észrevettem (amit te nem),
hogyan a hűvös hold és a föld között
Ámor suhan. Íjával célba vett
egy szűz királynőt nyugat trónusán:
pattant a feszes húr, repült a vessző,
160 átütött volna százezer szívet.
De Ámor tüzes nyilát sisteregve
lehűtötték a holdfény cseppjei,
s fejedelmien elvonult az úrnő,
ártatlan álmokkal, romlatlanul.
165 Megfigyeltem, hogy a nyíl merre szállt.
Napnyugatra egy virágot talált el,
tejfehér volt, de hogy meglőtte Ámor,
a lányok már úgy hívják: viola.
Azt a virágot hozd el, már mutattam.

170 Ha alvó férfi vagy asszony szemébe
cseppentik nedvét, felébredve örült
vággyal kívánja, kit meglát először.
Hozd el nekem, de itt legyél, mire
a leviatán egy mérföldet úszik.

PUCK

175 Én negyven perc alatt hálót szövök
a földgolyó köré.

El.

OBERON

Ha visszatér,
megvárom, míg Titánia elalszik,
hogy a cseppekkel megkenjem szemét.
Amit megpillant, mikor felriad
180 (oroszlánt, medvét, farkast vagy bikát,
pizmogó páviánt, izgága majmot),
üldözze forrón izzó szerelemmel!
S nem is oldom fel a varázs alól
(bár egy bogyóval könnyen megtehetném),
185 míg apródját magától át nem adja.
De ki jön itt? Nem láthat senki sem,
kihallgathatom, miről is beszélnek.

Jön Demetrius, Heléna követi.

DEMETRIUS

Én nem szeretlek, ne gyere utánam!
Merre van Lysander és Hermia,
190 az, hogy megöljem – ez, hogy engem öljön?
Te mondtad, hogy itt lesznek valahol,
tessék: itt vagyok én is a vadonban,
s megvadulok, mert Hermiám sehol!
Most tűnj el, de gyorsan, ne merj követni!

HELÉNA

195 Te vonzol engem, hűvös szívű mágnes,
az én szívem hűséges és olyan,
mint az acél. Veszítsd el vonzerőd,
és nem marad erőm követni téged.

DEMETRIUS

200 Csalogatlak? Szavalok szépeket?
Vagy megmondtam neked világosan,
hogy nem akarlak, nem tudlak szeretni?

HELÉNA

205 Ez csak fokozza szerelmem hevét.
Vadászkutyád vagyok, Demetrius:
rúgj belém, s én lábadoz odabújok.
Mintha kutyád lennék, úgy bánj velem,
üss meg, rám se nézz, kergess el, csak engeddd,
hogy én, a méltatlan, kövessék.
Koldulhatok kisebb helyet szívedben
(bár így is túl nagyravágyó vagyok),
210 mint hogy úgy bánj velem, ahogy kutyáddal?

DEMETRIUS

Ne tudd meg, milyen ez a gyűlölet,
elég ha meglátlak, s beteg vagyok.

HELÉNA

Én meg ha nem látlak, vagyok beteg.

DEMETRIUS

215 Szemérmed túl messzire engedett,
hogy elszöktél hazulról, s éppen azzal,
ki nem szerethet téged semmiképpen,
és szüzességed féltett kincseit
a lesben álló éjszakára bíztad,
hol sötét zugok súgnak rossz tanácsot.

HELÉNA

220 Tündöklő erényed védelmez engem,
nincs éjszaka, ha látom arcodat,
így nem hiszem, hogy éjjel lenne már;
és nem hiányzik most a társaság sem,
te vagy szememben az egész világ!
225 Hogy mondhatod, hogy magamban vagyok,
ha átölel az egész univerzum.

DEMETRIUS

Én futok, hogy elbújjak – te maradj,
de ha jönnek a vadak, majd imádkozz!

HELÉNA

230 Ha vadak is, legalább van szívük!
Fuss, ha úgy tetszik, fordul a mese:
Apolló menekül Daphné elől,
griffet galamb kerget, tigrisre tör
a szelíd őzsuta – bolond vadászat:
elől a bátrak, nyomukban a gyávák.

DEMETRIUS

235 Ezt nem hallgatom, hadd menjek tovább!
Követhetsz is, csak aztán meg ne bánd,
ha valami majd történik veled!

HELÉNA

240 Hidd el, már nagyon sok „valami” történt,
az utcán, mezőn, a templomban is.
Ha bántasz, férfiként kell küzdenem!
A férfi hódít, a nők nem vitézek,
mi szépítkezünk, ők teszik a szépet.

Demetrius el.

Követlek, s így lesz a pokolból éden:
életem ott van kedvesem kezében.

El.

OBERON

245 Menj csak, nimfa! Társad most nagy legény,
de lesz még fogó, s te a szökevény.

Jön Puck.

A virág megvan? Ez szép munka volt!

PUCK

Igen, itt van.

OBERON

Jó, add gyorsan ide!
250 A parton, hol kakukkfű nő buján,
s kankalín bújik át az ibolyán,
vadrózsa hajt, virágát bontja hanga,
hol szőlő s lonc lugassal körbefonja:
ott alszik Titánia néha éjjel,
eltelve illattal, tánccal, zenével;
255 zománcsín bőrét ott vedli a kígyó,
oly szűk, de tündérruhácskának így jó.
Ha szemébe jut e növényi nedv,

260 förtelmeket szüljön a képzelet!
Vigyél te is, nézz szét a fák alatt:
egy lány szerelme elől elszaladt
egy pökhendi ifjú. Cseppentsd szemébe,
de jól vigyázz, hogy a lányt vegye észre,
mihelyt felébred. Most eredj utána,
elárulja őt athéni ruhája.
265 Ha ügyes leszel, mostantól a férfi
fogja a lányt szerelmesen becézni.
Az első kakasszó már itt találjon.

PUCK

Ahogy mondtad, jó uram, úgy csinálom.

Mindketten el.

MÁSODIK FELVONÁS

MÁSODIK SZÍN

*Hely: Az erdő más része
Jön Titánia kíséretével.*

TITÁNIA

5 Körtáncra most és tündérindulóra,
majd szerte mind, míg húszig számolok!
Te öld a hernyót a vadrózsabimbón;
te bőregérrel küzdj, hogy adja szárnyát,
mert manóknak lesz kiskabát; te kergesd
a lármás baglyot, ne huhogja túl
mulatozásunk. Most egy altatódalt,
aztán dologra, hagyjatok pihenni!

Titánia lefekszik, a tündérek énekelnek.

ELSŐ TÜNDÉR

10 Foltos kígyó, villa-nyelvű,
tüskés sün most tűnjön el!
Göte, sikkó, rejtse el fű:
asszonyunké itt e hely.

KÓRUS

15 Visszhangoz egy ringató
fülemüledalt a tó:
mézes hangon altató,
mézes hangon altató.
Rontó szó se hallható,
legyen úrnőnk álma jó,
halkuljon a tündeszó.

ELSŐ TÜNDÉR

20 Ne szódd hálód éjszakára,
fürgé lábú rút kaszás!
Büdös bogár, csiga, lárva,
másszon arrébb, indulás!

KÓRUS

25 Visszhangoz egy ringató
fülemüledalt a tó:
mézes hangon altató,

30 mézes hangon altató.
Rontó szó se hallható,
legyen úrnónk álma jó,
halkuljon a tündeszó.

Titánia elalszik.

MÁSODIK TÜNDÉR

Menjünk, ne zavarjuk őt,
de egyikünk álljon őrt!

Tündérek el, egy őrködik.

Jön Oberon, a virág nedvét Titánia szemhéjára cseppenti.

OBERON

35 Ami ébreszt hirtelen,
úgy szólítsd meg: „kedvesem”,
szíved-lelked ő legyen!
Medve, macska, rút bölény,
vadmalac vagy bármi lény:
szemed őt vadássza már,
40 legyetek a mátkapár!
Rondát láss, ha erre jár!

El.

Jön Lysander és Hermia.

LYSANDER

Úgy tűnik, kedves, erőd elfogyott,
meg aztán nem találok az utat.
Itt lepihenhetnénk, nem gondolod?
Hermia, várjunk, míg feljön a nap.

HERMIA

45 Jól van, Lysander, te arra lefekszel,
míg nekem e dombon jut majd remek hely.

LYSANDER

E dombon mindkettőnknek jutna párna:
két test s egy szív közös lesz éjszakára.

HERMIA

50 Nem úgy, Lysander, tedd meg kedvemért,
hogy nem mellettem töltöd ezt az éjt.

LYSANDER

Szerelmem, nehogy félreértsd szavam,
köztünk ártatlan jelentése van,
mert kettőnk szíve úgy van összekötve,
55 hogy egy szívvel élünk mi már örökre.
Testünket egy eskü karolja át,
így töltünk kettesben egy éjszakát.
Szüzességed az én kezembe adtad,
ha maradhatok, jó kézben maradhat.

HERMIA

Játszol a szavakkal – maradj magadnak!
60 Szánalmas lenne erényem, szegény,
ha szándékaid félreérteném.
Mégis, Lysander, ha a jó modor
s az illem felől elgondolkodol,
arrébb fekszel le, mert a külön ág
65 vigyáz, hogy tiszta maradjon a vágy.
Jó éjt, te ott aludj, én itt e dombon,
szerelmed lángja a sírig lobogjon!

LYSANDER

Ámen – imádra ez a felelet.
Ne is legyek, ha nem érted leszek!
70 Itt alszom hát, találjon rád az álom!

HERMIA

S álmodjam úgy, hogy hozzád visszaszálljon.

Elalszanak.

Jön Puck.

PUCK

Felderítve minden út,
mégsem lelem a fiút,
75 hogy kipróbáljam szemén,
mire képes e növény.
Éjfél van.

Meglátja az alvó Lysandert.

Itt ki hever?!

Ruháján athéni jel,
róla mondta a király,
80 hogy miatta sír a lány.

Meglátja Hermiát.

Lám, ott alszik éppen ő,

ágya moha, süppedő.
 Nem aludhat övele,
 az öntelt ficsúr mellett nincs helye.
 Fickó, élj bűbáj alatt:
 megkenem szemhéjadat!

85

A virág nedvét Lysander szemére cseppenti.

Álmodnak ha vége már,
 Ámor isten rád talál.
 Ébredj, hogyha távozzom,
 Oberon már vár nagyon!

El.

Jön futva Demetrius és Heléna.

HELÉNA

90

Demetrius, állj, bár megölsz velem!

DEMETRIUS

Megmondtam, hogy utánam ne gyere!

HELÉNA

Itt hagynál, honnan minden menekül?

DEMETRIUS

Maradj, ha tetszik! Megyek egyedül.

El.

HELÉNA

95

Kifárasztott ez az ostoba hajsza!
 Imádkozom, imámat meg se hallja.
 Bármerre van, boldogabb Hermia,
 mert az ő szeme maga a csoda.
 Mitől ragyog úgy? Könnyek záporától?

100

Hisz az enyémet szokta mosni zápor!
 Nem hát! Én ronda vagyok, mint a medve,
 egy állat rám néz, s már rohan remegve.

105

Demetrius futása érthető,
 egy ilyen szörnytől ne rettegne ő?
 Milyen gonosz tükör csapott be engem,
 hogy Hermia szemét lássam szememben?

Észreveszi az alvó Lysandert.

Hát ez meg ki? Lysander? Nem lehet!
 Meghalt? Vagy él még? Nem látok sebet.
 Térj már magadhoz, Lysander, elég!

LYSANDER

Felébred.

110 Hozzád bárhomonnan visszatérek én!
Áttetsző kristály! Natúra csodája,
hogyan szemem szívedet dobanni látja.
Demetrius hol van? Nekem elég,
ha kardhegyemre tűzhetem nevét!

HELÉNA

115 Hallgass, Lysander, abba hagyhatod!
Szereti Hermiát. És? Nagy dolog!
Ő téged szeret, elégedj meg ezzel.

LYSANDER

120 Hogy Hermiával én? Unalmas ember,
közös perceink megbántam ezerszer.
Helénát szeretem, nem Hermiát,
a holló helyét galamb veszi át.
A férfi vágynál az értelem,
megsúgja azt, mi érték és mi nem.
Megérlel mindent lassan az idő,
nem tudtam még éretlenül, ki ő.
125 Éretten már látok, mint még soha:
az értelem vágyam tábornoka,
s parancsára szemedben olvasom
szerelmem szavát, két szép oldalon.

HELÉNA

130 A gúnyolódást most már te is kezded?!
Nem tudom, mivel érdemeltem ezt meg.
Hogy Demetriusnak nem volt soha,
de soha énhozzám egy jó szava,
egy sem, szerinted ez még nem elég,
már vele együtt csúfolódsz? Derék!
135 Rosszul esik, tudd meg, és fáj nagyon,
ha így udvarolsz, de már nem hagyom.
Viszlát, uraság, én voltam a vak,
hogyan nemesebb szívnek gondoltalak.
Szegény leány, ha eldobja a férfi,
140 egy másik épp ezért fogja lenézni.

El.

LYSANDER

Nem vette észre Hermiát.
Az alvó Hermiához.

Aludj csak,
Lysanderedhez többé úgyse fúthatsz.
A legédesebb nyalánkság után
görcsöl a gyomor legjobban talán,
145 s az eretnek tant olyan üldözi,
ki megtévesztve behódolt neki.
Hermia, gyomorgörcs, te kis eretnek,
utáljanak, s én se ismerjelek meg!
Forró szenvedélyem Heléna kapja,
150 szolgáljam őt, mint hűséges lovagja!

El.

HERMIA

Felriad.

Kígyó, Lysander! Segíts! Merre jársz?
Mellemen csúszkál, vedd le, mire vársz?!
Jaj, miket láttam, szörnyű képeket!
Nézd, Lysander, a kezem még remeg.
155 Álomban szívem kígyó nyelte el,
nevettél, mint akit nem érdekel.
Lysander! Hol vagy? Hé! De nagy a csend –
Nem hallasz? Válaszolj! De merre ment?
Csak ezt ne! Merre vagy? Szólj már nekem!
160 Szólj, szerelmem, megöl a félelem!
Semmi? Talán ott fekszik távolabb.
Vagy őt lelem meg vagy haláloamat.

El.

Titánia alszik tovább.

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ SZÍN

Hely: Ugyanott

Titánia alszik.

Jön Somfai, Dárdássy, Tompa, Sipovics, Vedres és Kisszabó.

DÁRDÁSSY

Mindenki itt van?

SOMFAI

Egytől-egyig. Ez igazán pompás hely, próbára termett. A tisztás lesz a színpad, a galagonyabokor az öltöző, s már mindent úgy játszunk, ahogy majd a herceg előtt.

DÁRDÁSSY

5 Somfai uram!

SOMFAI

Tiéd a szó, kedves Miklós!

DÁRDÁSSY

10 Van itt egy s más apróság ebben a „Pyramus és Thisbe”-ben, amivel még bajunk lehet. Példának okáért: Pyramusnak kardot kell rántania, hogy megölje magát, ezt pedig a hölgyek nem viselik könnyen. Ehhez mit szóltok?

VEDRES

Szűzanyám, a tűzzel játszunk.

KISSZABÓ

Summa summarum, a megölést ki kell hagynunk.

DÁRDÁSSY

15 Csak a testemen át! Van egy tervem, amivel kiküszöbölhető a probléma. Legyen egy prologus, és ebből a prologusból derüljön ki, hogy mi senkit sem sebesítünk meg a kardunkkal, és hogy Pyramus igazából meg se hal. Sőt – menjünk biztosra – arra is térjen ki, hogy én, Pyramus, nem Pyramus vagyok, hanem Dárdássy, a takács. Ettől biztosan enyhülnek félelmeik.

SOMFAI

20 Rendben, lesz prologus, majd balladásan írom meg: di-dam, di-dam, di-dam, di-dam, aztán meg az jön, hogy di-dam, di-dam, di-dam.

DÁRDÁSSY

Legyen még egy di-dam, ne ezen múljon.

VEDRES

Nem rémülnek meg majd a hölgyek az oroszlántól?

KISSZABÓ

De bizony, tartok tőle!

DÁRDÁSSY

25 Kollégák, ezen töprengjünk el. Beengedni egy oroszlánt a hölgyek társaságába – Uram, irgalmazz! –, az iszonyatos lenne, mert nincs szívdermesztőbb szárnyas egy élő oroszlánnál. Ezt tartsuk észben!

VEDRES

30 Szóval kell egy újabb prologus elmagyarázni, hogy ő meg nem egy oroszlán.

DÁRDÁSSY

35 Nem szükséges, de majd be kell mutatkoznia, a fél arcát meg ki kéne dugnia az oroszlán nyakánál. Beszéljen is ki a lyukon, miakulpázzon, valahogy így: „Hölgyeim!”, vagy „Szép hölgyeim, szabadjon szabadkoznom...”, vagy „Engedtessék meg...”, vagy „Esedezem, ne essenek kétségbe, ne reszkessenek, életem az önök kezében van! Ha azt hinnék, hogy oroszlán módra érkeztem körükbe, nagyon sajnálatos lenne rám nézve. De nem ilyesmi vagyok én: ember vagyok, mint az emberek általában” – és ekkor mondja be a saját nevét, érthetően adja tudtukra, hogy 40 ő Tompa úr, az asztalos.

SOMFAI

Rendben, legyen így. De van itt még két kemény dió, ugyanis be kellene vinnünk a holdfényt a terembe, mert mint köztudott, Pyramus és Thisbe holdvilágnál találkoznak.

VEDRES

Nem telihold lesz aznap este?

DÁRDÁSSY

45 Naptárt ide, naptárt! Nézzük meg a kalendáriumban: mit ír a holdról? Mit ír?

SOMFAI

Megnézi egy naptárban.

Az lesz, telihold.

DÁRDÁSSY

Nos, akkor a díszteremben, ahol majd játszunk, nyitva hagyhatjuk az ablak egyik szárnyát, így szépen besüthet a hold.

SOMFAI

50 Jó. Vagy valaki bejön egy köteg tüskés vesszővel meg egy lámpással, hogy ő a Holdvilág megtestesülése. De ezzel még nincs vége. Szükségünk lesz a díszteremben egy falra is, mert a történet szerint Pyramus és Thisbe egy fal repedésén át társalognak.

VEDRES

55 Falat meg nem lehet csak úgy bevinni. Mi erről a véleménye, Dárdássy úr?

DÁRDÁSSY

60 Nincs más hátra, valakiből Fal lesz. Rajta kis malter, kis mész, kis vakolat, ettől majd mindenkinek leesik, hogy ő egy fal. Az ujjait meg nyissa szét így valahogy, ezen a repedésen aztán sugdolódzhat Pyramus meg Thisbe.

SOMFAI

Ha más nincs, eddig megvolnánk. Na most, aki él és mozog, telepedjen le ide és gyakorolja a szövegét. Pyramus, veled kezdünk. Mikor elmondtad a mondókádat, hátramész a bokrok mögé, a többiek is ugyanígy, ahogy jönnek a végszavak.

Jön Puck hátul.

PUCK

65 Milyen toprongyos handabanda ez a tündérművész ágya körül?
Hogy? Színdarab lesz? Ezt meghallgatom, s ha úgy hozza, még játszom is kicsit.

SOMFAI

Pyramus, mondhatod! Thisbe, állj előrébb!

DÁRDÁSSY

70 *Akár a mókus finom illata –*

SOMFAI

„Mósusz!” „Mósusz!”

DÁRDÁSSY

*Finom illata,
olyasmi, kis Thisbém, leheleted.
De csitt! Ki szólít? Megnézem, ne mozdulj,
s kedvesed azonnal itt lesz veled.*

El.

PUCK

75 Itt lesz Pyramus, de majd lesheted!

El.

SIPOVICS

Most jövök?

SOMFAI

Persze hogy most! Csak hogy értsd: ő kiment megnézni a zajt,
mert hallott valamit, de mindjárt visszajön. Világos?

SIPOVICS

80 *Tündöklő Pyramus, hófehér liliom,
rózsaszín arcbőröd én csodásnak találom,
paripák vad gyöngye, te, színtiszta izom,
kinél kitartóbbat nem tartott még a járom –
majd Minus sírjánál találkozunk.*

SOMFAI

85 „Ninus sírjánál”, ha kérhetem. De ez nem jön még, ezt majd
csak válaszolod Pyramusnak. Sipovics fiam, te hajlamos vagy
egy szuszra végigfűjni az egész szerepet. Mit neked végszavak!
Pyramus, jelenés! Megkaptad a végszót: „a járom”!

SIPOVICS

Hogy mit? – *Kinél kitartóbbat nem tartott még a járom.*

Jön Puck és Dárdássy, utóbbin számárfej.

DÁRDÁSSY

Ilyen vagyok: gyönyörű. Thisbém! És a tiéd!

SOMFAI

90 Iszonyat! Egy szörnyeteg! Egy kísértet! Az ég szerelmére,
emberek, futás! Segítség!

Somfai, Tompa, Sipovics, Vedres és Kisszabó el.

PUCK

95 Nincs menekvés, hol én vagyok fogó,
hajtalak ligeten, lápon, lapályon:
most csődör vagyok, majd vadászkopó,
tűz, vadkan s fejetlen medve, barátom,
ki brummog, csahol, lángol s ott hörög
mint boc, eb, lidérc a futók mögött.

El.

DÁRDÁSSY

Miért rohannak el? A lókötők, meg akarnak tréfálni, hogy
bejüdjek-e?

Jön Vedres.

VEDRES

100 Dárdássy úr! Mi lett magából?! Mit látok?

DÁRDÁSSY

Látsz is valamit? Mert úgy bámulsz, mint egy bamba számár.

Vedres el.

Jön Somfai.

SOMFAI

Miklós, az Isten áldjon meg! Téged átalakítottak!

El.

DÁRDÁSSY

105 Nagy tréfamesterek! De számárság azt várni, hogy megijedek
tőlük. Nem én. Tapodtat se mozdulok innen, csináljanak, amit
akarnak. Fel-alá fogok sétálni, még énekelek is, hogy hallják, én
ugyan nem félek.

Énekel.

110 Sötét színű a hímrigó,
csak csőre sárga, rőt,
fütytös cinegét hívni jó,
pinty röppen fára, sőt –

Az ének felébreszti Titániát.

TITÁNIA

Ó! Angyal ébreszt virágágyamon?

DÁRDÁSSY

115 Galamb, veréb, csíz szól s kakukk,
hangját ha figyelem,
ha „kukó”-ja fülembe jut,
nem hallok szívesen –
de miért is válaszolna a kakukk a felszarvazott férjnek? Mert
honnan is tudná szegény madár? Bár az is igaz, ha kakukkolást
hall, a férj jobban teszi, ha megkukul.

TITÁNIA

120 Könyörgöm, nemes halandó, dalolj:
dallamod a fülem megbabonázta,
a szemem alakod bűvölte el,
s érényeid is úgy vonzanak engem,
hogy első látásra beléd szerettem!

DÁRDÁSSY

125 Meg kell mondjam, asszonyom, ennek nincs sok alapja. Meg
aztán az igazat megvallva, az éleslátást és a szerelmet igen ritkán
látni egymás társaságában manapság. Fájdalom, hogy nincs egy
jólelkű szomszédjuk, aki összehozná őket. Nézd csak, ha a
helyzet úgy hozza, egész jól ironizálok.

TITÁNIA

Olyan bölcs vagy, amilyen gyönyörű.

DÁRDÁSSY

130 Se ez, se az. De ha már annyi eszem lenne, amennyivel kitalálnék
ebből a rengetegből, nem lennék fafejű.

TITÁNIA

135 Miért vágyódsz el innen oly nagyon,
ha tetszik, ha nem, én úgysem hagyom.
Engem szolgálnak mind a szellemek,
örök nyár trónol országom felett,

s mivel szeretlek, maradj te csak itt.
 Tündérek lesznek majd apródjaid,
 neked hozzák a tengermély korallját,
 dallal altatnak, vállad átkarolják.
 140 Megtisztítom majd benned, ami földi,
 könnyű szellemként fogsz az égbe törni.
 Babvirág! Pókháló! Porszem! Mustármag!

Jön a négy tündér: Babvirág, Pókháló, Porszem és Mustármag.

BABVIRÁG

Igen!

PÓKHÁLÓ

Igen!

PORSZEM

Igen!

MUSTÁRMAG

Igen!

MIND

Parancsolj velünk!

TITÁNIA

Legyetek jók és kedvesek az úrhoz:
 145 ugrabugráljatok, amerre megy,
 barackot, zöld fügét, eperszemet,
 szedret, kékszőlőt neki szedjétek,
 kaptár ne rejtse mézt előletek,
 gyertyához viaszt méhtől kérjétek
 150 (gyújtani fénybogár tüzén lehet) –
 s vigyétek ágyamba szerelmemet;
 s lengjenek, ha holdfény szemén remeg,
 lepkeszárnyból szótt legezõitek.
 S most bókokat, gyerünk, tündérsereg!

BABVIRÁG

155 Üdvözlünk, halandó!

PÓKHÁLÓ

Üdv!

PORSZEM

Üdv!

MUSTÁRMAG

Üdv!

DÁRDÁSSY

160 Hadd ajánljam méltóságotok kegyeibe magamat. Kérem,
megtudhatnám méltóságod nevét?

PÓKHÁLÓ

Pókháló.

DÁRDÁSSY

Örvendek a szerencsémnek, Pókháló uram. Ha megvágom az
ujjam, majd tisztelem teszem. És az ön neve, fiatalúr?

BABVIRÁG

Babvirág.

DÁRDÁSSY

165 Kérem adja át üdvözetemet a szüleinek. Gyalogbab asszony és
Futóbab úr gyermeke nyilván mindig az arany középutat járja.
Édes Babvirág úr, örvendek a szerencsémnek. S szabadna az ön
nevét, uram?

MUSTÁRMAG

Mustármag.

DÁRDÁSSY

170 Édes Mustármag uram! Többször megtapasztaltam már az ön
türelmét. Az a rengeteg ormótlan marhasült már sokakat
felemésztett az ön dinasztijából. Biztosíthatom, felmenői nem
egyszer csaltak már könnyeket a szemembe. Örvendek a
szerencsémnek, Mustármag úr!

TITÁNIA

175 Kísérjétek el, ágyam várja őt.
A hold szeméből pedig könny ömöljön,
s borítsa be a virágzó mezőt:
hisz liliomot tipornak a földön. –
Száját bekötni, úgy vigyétek hősöm!

Mind el.

HARMADIK FELVONÁS

MÁSODIK SZÍN

*Hely: Ugyanott
Jön Oberon.*

OBERON

Felébredt-e vajon Titánia,
és ki tudja, mit vett először észre,
hogyan örülten kívánja szenvedélye?

Jön Puck.

5 De jön már futárom. Nos, kerge szellem,
terveink a sűrűben jól haladnak?

PUCK

10 Úrnóm szerelmet vall egy szörnyalaknak!
Titkos és felszentelt lugasa mellett,
míg álmának meghitt órái teltek,
iparosok, bolond egy társaság,
akik Athénban húzzák az ígát,
egy darabot próbálni gyűltek össze,
hogyan művészetük Théseust köszöntse.
15 A sok pojáca közt a főpojáca,
ki Pyramust, a főszerepet játssza,
jelenés után ült egy fa tövében –
ezt használtam ki, gyorsan színre léptem:
s ráapplikáltam egy számárfejet.
Itt Thisbe végszava következett:
20 bohóc bejön, erre kitör a frász;
mint vadlibák, ha közel a vadász,
vagy egész rajnyi szürkéshasú csóka,
mely kárologva húz fel a puskaszóra,
szétrebben mind, s eszük vesztve cikáznak –
25 pont úgy spricceltek százfelé a társak.
Tart a hajsza, egymáson esnek át,
ez könnyörögne, az gyilkost kiált.
A félelemtől már-már féleszüek,
az ártalmatlant vélik üldözőnek,
30 tüskék, tövisek ruhájukba tépnek,
öv szakad, kalap száll, de nincs kímélet.
Míg így rohangált a sok eszelős,
ott állt új fejjel Pyramus, a hős.

Na ekkor ébredt fel Titánia,
így egy szamarat kell imádnia.

OBERON

35 Ez ennél jobban el sem süllhetett!
De meglett az az athéni gyerek?
Kapott a szerből, így adtam parancsba?

PUCK

40 Teljesítettem. Szunyókált a balga,
s persze a lány is ott pihent vele,
reggel majd őt kell hogy észrevegye.

Jön Demetrius és Hermia.

OBERON

Húzódjunk félre, itt jön az athéni.

PUCK

Ez az a lány, de ez nem az a férfi!

Oberon és Puck félreáll.

DEMETRIUS

Azt, ki úgy szeret, miért lököd el?
Azzal bánj így, aki bántani mer.

HERMIA

45 Most csak szidlak, ám félek, te hamis,
hogy okot adsz még átkaimra is.
Ha leszúrtad alvó Lysanderem,
ne tétovázz könyéig véresen:
ölj meg engem is!
50 Az égbolthoz nem olyan hű a nap,
mint ő hozzám. Hogy csellel hátrahagy,
miközben alszom? Inkább elhiszem,
hogy a szilárd Föld átlyukad, s ezen
a Nap helyett a Hold átbújva bátran
55 delet harangoz Ausztráliában.
Te ölted meg, kezekben volt a kés,
ahogyan nézel, kész beismerés.

DEMETRIUS

60 A látszat csal, én vagyok áldozat,
közönyödtől nyertem halálomat,
ám engem csak gazdagít veszteségem,

hisz Vénuszként uralkodsz fent az égen.

HERMIA

Hogy jön ez ide? Lysander?! Beszélj!
Add vissza őt, Demetrius, ha él.

DEMETRIUS

Kutyám eresztem inkább tetemére!

HERMIA

65 Véreb! Ne kényszeríts egy lányt szemérme
határát átlépni. Gyerünk! Megölted?
S ne hívjanak férfinak soha többet!
Csak most ne hazudj, szíved erre kérem.
Mivel nem mersz még ránézni sem ébren,
70 álmában döfted le? Remek találat!
Kígyókat utánszol, azt, viperákat.
Viperákat, de benned több a méreg,
te kétszínű és kettősnyelvű féreg!

DEMETRIUS

75 Vigyázz, mert haragod rossz címre jön,
Lysander halálához nincs közöm,
sőt, úgy tudom, senki sem látta holtan.

HERMIA

Akkor könyörgöm, mondd meg végre: jól van?

DEMETRIUS

És ha megmondom, jutalmam mi lenne?

HERMIA

80 Hogy nem kerülök többé közeledbe.
Inkább megyek, utálatos alak,
él vagy halott, én ne is lássalak!

El.

DEMETRIUS

85 Nem követem, a düh beszél belőle,
jobb lepihennem itt egy kis időre.
Bánatom terhe egyre súlyosabb,
alvással tudnám törleszteni csak,
ha könnyű álmom kamatát lerója,
nem leszek tovább a bánat adója.

Lefekszik és elalszik.

Oberon és Puck közelebb jön.

OBERON

90 Mit műveltél? Micsoda balfogás:
a rossz szerelmes szemén a varázs!
Mellétrafáltál, most készülj fel arra:
csalni fog a hú és hú lesz a csalfa.

PUCK

Hogyha így van, a sors tehet felőle,
mert egy igaz jut ezer hitszegőre.

OBERON

95 Indulj, de mint a szélvész, szedd a lábad,
s ha a fák közt Helénát megtaláltad –
szerelmes szegény, arca hófehér,
sóhajtozik, szívéből fogy a vér –,
légy szemfényvesztő, csábítsd közelebb,
ha majd a fiú szemén hat a csepp.

PUCK

100 Megyek, megyek, nem lesz hiba,
suhanok, mint a tatár kán nyila!

El.

OBERON

A virág levét Demetrius szemhéjára facsarja.

105 Bíborszínű kis szírom,
Ámor lőtte, úgy bizony,
most szemébe facsaram.
Hogyha itt az alkalom,
úgy hívd a lányt: „Angyalom!”,
Vénusz ő egy hajnalon.
Ébren szeresd őt nagyon,
ő gyógyítód, gond ha nyom.

Jön Puck.

PUCK

110 Tündérseregünk feje,
itt jön Heléna s vele
a fiú – s az én hibám,
hogy egy másik lányt imád.

115 Meghallgatjuk, miket mond?
Aki halandó, bolond!

OBERON

Gyerünk! Elég hangosak,
Demetrius felriad.

PUCK

120 S egyből kettő kénytelen
egyezkedni egy kegyen.
Ez a játék az enyém:
minden feje tetején!

*Oberon és Puck félrehúzódik.
Jön Lysander és Heléna.*

LYSANDER

125 Mért hiszed, hogy szerelmem tréfa csak?
Gúny s megvetés sírást nem hív tanúnak.
Ha esküszöm, szememből könnypatak
mos minden szót tisztára, nem hazudhat.
Nem tréfálok, miért értesz te félre?
Engem igazol könnyeim pecsétje.

HELÉNA

130 Árad a szó, de csak hogy csúrd-csavard,
két eskü vív, harcuknak tétje nincsen.
Mít Hermiának ígértél, kitart?
Esküiddel a mérleg meg se billen.
Mérd le nekünk tett fogadalmaid:
mindkettő könnyűnek találtatik.

LYSANDER

Vakon mondtam el minden vallomást.

HELÉNA

135 Ha nekem vallasz, úgy még most se látsz.

LYSANDER

Hermiát szereti Demetrius.

DEMETRIUS

Felébred.

Heléna! Nimfa! Isteni alak!
Csak nézlek, s mihez hasonlítsalak?!
Kristályok tiszta fénye hull szemedre,

140 ajkad csókra hívó duzzadt cseresznye.
Taurus hegyén varjúsínű lenne
a fagyott hó, mit szél fúj fellegekbe,
ha nyújtanád karod. Csókolnom ünnep
hószín hercegnőm, zálogát az üdvnek!

HELÉNA

145 Ne szórakozz, Demetrius, túnés!
Mi ez ellenem, összeesküvés?!
Tudnátok, mi a jó modor, az illem,
nem vájkálnátok vígan sebeimben.
Nem lehet úgy utálni, ahogy eddig?
150 Csúfolni már nem elég csak az egyik?
Lennétek férfiak férfi ruhában,
nem gúnyolódva jönnétek utánam,
bókok és eskük (és még mi jöhet?),
de szemetekből süt a gyűlölet.
155 Versenyeztek: ki kapja Hermiát,
és közben Helénát ki verje át?
Vitézi tett, sőt lovagi erény:
fakasszunk könnyet szegény lány szemén,
csúfoljuk csak! Azt hiszitek, nemes tett,
160 ha egy ártatlant molesztálni kezdtek?
Türelmes vagyok, de ebből nem esztek.

LYSANDER

 Tudod, Demetrius, mennyire bánt,
 hogy jól tudom: imádod Hermiád?
 De rád ruházom, s boldogan teszem,
165 mi Hermiából részem volt nekem.
 Csak azért, amit neked adok én át,
 viszonzásul hadd kapjam meg Helénát!

HELÉNA

 Nem lihegitek kicsit túl a tréfát?!

DEMETRIUS

 Tartsd meg Hermiát, nincs hozzá közöm.
170 Ha szerettem is, oda az öröm.
 Hermiánál szívem csupán nyaralt,
 de Helénához most már hazatart:
 otthonra lett.

LYSANDER

 Heléna, hazudik!

DEMETRIUS

175 Úgy ócsárold mások érzéseit,
 hogy egyszer drágán megfizetsz ezért.
 Nézd, ő tiéd – drágábbat ne remélj.

Jön Hermia.

HERMIA

180 Éjjel szemünk csak bámul tétlenül,
 de mennyivel élesebb lesz a fül;
 mindazt, ami a látás vesztesége,
 kétszeresen a fül kapja cserébe.
 Lysander, nem szememmel láttalak,
 fülemnek köszönöm, hogy rád akadt.
 De mért hagytál ott olyan hirtelen?

LYSANDER

Maradhat, akit hajt a szerelem?

HERMIA

185 Az hozzám hajt, nem tőlem úz tovább.

LYSANDER

190 Szerelmem hajszol, látni a csodát:
 Helénát!, ki az éjt aranyba vonja,
 ha csak szemével néz a csillagokra.
 Minek követsz? Talán túl bonyolult:
 ott hagytalak, mert szerelmem kimúlt.

HERMIA

Tényleg így érzel? Én ezt nem hiszem!

HELÉNA

195 Feltűnt egy újabb cinkos a színen!
 Logikus, szövetkeztek mind a hárman
 egy ellenem szóló komédiában.
 Arcátlan Hermia! Hűtlen barát vagy!
 És pont ezekkel kellett összeállnod,
 hogyan gonosz tréfákkal kifigurázzál?
 Minden titkos közös tervezgetés,
 testvéri eskü, meghitt perceink,
200 mikor szídtuk a gyors lábú időt,
 mert el kell válnunk – mindez véget ér most?
 Ennyi volt az ártatlan iskoláskor?
 Mint szorgalmas istennők, Hermia,

205 mi együtt hímeztünk ki egy virágot,
 egy párnán ülve, egy minta után,
 egy dalt dúdolva, hol te, hol meg én,
 mintha kezünk, vállunk, hangunk, eszünk
 egy testé volna. Szinte összeforrunk:
 két szem cseresznye, egyetlen ikerpár,
 210 és mert nem különböztünk, egybe nőve,
 egy kocmányon két gyönyörű gyümölcs;
 ránézve két test, de a szívük egy,
 ahogy osztott címerpajzs képeit
 egy sisak fedí, ha az egy személyé.
 215 S te mindazt, mi köztünk volt, félredobtad,
 s hogy megbolondíts, ezekkel lepaktálsz?
 Ez se baráthoz, se nőhöz nem illik!
 Korholhatlak a női nem nevében,
 bár a fájdalmat nekem kell kibírom.

HERMIA

220 Megdöbentő, Heléna, szenvedélyed,
 mert nem gúnyollak, te viszont igen.

HELÉNA

Hát nem te küldted Lysandert utánam,
 hogy gúnyosan arcom s szemem dicsérje?
 S másik szeretődöt, Demetriust
 225 – ki nemrég két lábbal rúgott odébb –,
 hogy istennőnek, nimfának nevezzen,
 nem te küldted rám? Ha ennyire gyűlöl,
 miért beszél így? És miért tagadja
 Lysander híres szerelmét irántad
 230 és tesz megható vallomást nekem,
 ha nem azért, mert te rendezted így?
 A sors engem nem fogadott kegyébe,
 nem környékez meg szerelem, szerencse,
 ha én szeretek, nem is viszonzózzák.
 235 Sajnálnod kell ezért, te meg lenézel.

HERMIA

De hát fogalmam sincs, miről beszélsz!

HELÉNA

240 Hogyne volna! Színleld a szomorút,
 hátam mögött majomkodj önfeledten,
 kacsintsatok, hadd tartson még a móka:
 ha jó a játék, egyszer még megírják!
 Ha szájalom szorult volna belétek,

egy másik céltáblát választanátok.
Most minden jót! Ami az én hibám,
gyógyítsa távollétem vagy halálom.

LYSANDER

245 Hallgass meg, Helénám, kérlek maradj!
Szívem, életem, lelkem: szép Heléna!

HELÉNA

Jól indul!

HERMIA

Lysanderhez.

Kedvesem, ne gúnyolódj!

DEMETRIUS

Lysanderhez.

Kényszeríthetlek, ha kevés a kérés.

LYSANDER

250 Annyi nekem a kérés, mint a kényszer:
oly mindegy, ő könyörög vagy te hőzöngsz.
Heléna, szeretlek igaz szívemből,
és esküszöm, véretem ontom érted,
hogyan megcáfoljam, ki kétli szerelmem.

DEMETRIUS

Szerelmem nagyobb, bárhogyan vessük össze.

LYSANDER

255 Hát ha olyan nagy, egybevetni jössz-e?

DEMETRIUS

Megyek!

HERMIA

Lysander, mi történik itt?

Belekapaszkodik Lysanderbe.

LYSANDER

Engedj el, te szurkos!

DEMETRIUS

Hermiához.

Ugyan, csak úgy tesz,

mintha ellökne.

Lysanderhez.

Dulakodsz kicsit,
aztán meg gyáván lelépsz. Fuss, nyuszi!

LYSANDER

Hermiához.

260 Belém akaszkodsz, te macska, te kullancs?!
Leseperlek magamról, mint a kígyót!

HERMIA

Hogy lehetsz ilyen durva? Mondd, mi történt,
drágám?

LYSANDER

„Drágád”?! Neked, te éjkirálynő?!
Menj már, te állott lötyty, poshadt szirup!

HERMIA

265 Ugrattok?

HELÉNA

Ja, és te is velük ugrálsz.

LYSANDER

Demetrius, én állom a szavam.

DEMETRIUS

Azt kötve hiszem, hogy kötélnek állnál,
lekötözött két gyöngéd női kar.

LYSANDER

270 Miért, mit tegyek? Megverjem? Leüssem?
Ki nem állom, de nem ártok neki.

HERMIA

275 Állhatatlanságod nem árt eléggé?!
És éppen engem? Hogy van ez, szerelmem?
Nem Hermia vagyok? S te nem Lysander?
Még mindig ugyanolyan szép vagyok.
Éjjel velem vagy, majd nem vagy sehol –
az ég szerelmére!, mondd meg: igaz?,
valóban elhagytál?

LYSANDER

Megesküszöm!

280 És nem is akartalak újra látni.
Ne ess kétségbe, de kétségtelen,
kérdésedre a válasz: így igaz,
téged utállak, Helénát imádom.

HERMIA

Vagy úgy?!
Helénához.

Csaló, sunyi élősködő!
Te tolvaj! Itt settenkedsz a sötétben,
hogyan ellopod szerelmem?

HELÉNA

285 Helyben vagyunk!
Nincs benned szerénység, lányos szemérem,
némi félszég? Miért kényszerítéd
csípős ríposztra szelíd nyelvemet?
Pffuj, te képmutató bábfigura!

HERMIA

290 Hogy hogyan?! „Báb” – kibújt a szög a zsákból!
Már értem, addig kérkedett a hölgy,
amíg Lysander méricskélgni kezdte:
ugyan melyikünk nyugább, magasabb? –
s ebben Heléna nagyjából felülmúl.

Helénához.

295 Azért nőttél meg hirtelen szemében,
mert én egy aprócska törpe vagyok?
Apró-e, te pingált májusfa, mondd csak?!
Apró-e?!, annyira tán csak nem apró,
hogyan ne tudnám körmöm szemedbe vájni!

HELÉNA

300 Uraim, ha csúfoltok is, könyörgöm,
ne hagyjátok, hogy bántson. Nem vagyok
civakodós, azt se tudom, hogyan kell,
félénk vagyok, akár a többi lány.
Ne engedjétek ütni. Nem igaz,
305 hogy mert apróbb nálam valamivel,
bírok vele.

HERMIA

„Apróbb”! Már nem először!

HELÉNA

Jó Hermia, ne énrám haragudj!
Én mindig szerettelek, tudhatod,
nem ártottam, őriztem titkaid,
310 kivéve, hogy szökési tervetek
most tőlem tudta meg Demetrius.
Szerelmed űzte, én az ő szerelmét,
de szidalmaz folyton, megfélemeget,
hogy megüt, belém rúg, sőt hogy megöl!
315 Úgyhogy, ha nincs ellenetekre, szépen
hazatérnék Athénba, én bolond,
az út itt véget ért. Engedjetelek,
egyszerűbben nem mondhatom: szeretlek.

HERMIA

Tőlem mehetsz! Valaki visszatart?

HELÉNA

Bolondos szívem, amit itt hagyok.

HERMIA

320 Lysandernél persze!

HELÉNA

Demetriusnál.

LYSANDER

Heléna, ne félj, nem fog bántani.

DEMETRIUS

De nem azért, mert te vagy a lovagja!

HELÉNA

Jaj, mikor mérges, egész megvadul.
325 Kis pukkancs volt már az iskolapadban,
csak termetre kisebb, haragra nem.

HERMIA

Soroljam? Eddig „báb”, „kisebb”, „kis”, „apró”!
Mért hagyjátok, hogy így csúflla tegyen?
Csak egyszer kapjam el!

LYSANDER

Pöttöm, odébb!

330 Te szívós folyondár! Mazsola...mag!
Te abszolút nulla!

DEMETRIUS

Töröd magad,
csak épp terhes neki szolgálatod.
Hagyd békén Helénát, hozzá se szólj,
ne babusgasd, és ha mutatni mersz
bármennyi gyöngéd érzelmet iránta:
335 rögtön meglakolsz!

LYSANDER

Eltaszítja Hermiát.

Sikerült leráznom,
kövess, ha mersz, hogy eldöntsük, kit illet
több joggal Heléna: téged vagy engem.

DEMETRIUS

Nem vagyok követőd. Együtt megyünk!

Demetrius és Lysander el.

HERMIA

340 Kisasszony, legyen szabad gratulálnom!
Vagy már nem időz körünkben?

HELÉNA

Gyanús vagy,
társaságodtól kíméljük magunkat.
A közelharcban te vagy tán a jobb,
de hosszabb lábbal gyorsabban futok.

El.

HERMIA

Semmit nem értek, szóhoz sem jutok!

El.

Oberon és Puck előrébb jönnek.

OBERON

345 Ez a te műved, hanyag vagy, hibázol,
vagy készakarva keversz össze mindent.

PUCK

Árnyak királya, hidd el, félreértés.
Nem te mondtad, hogy eredjek utána,
elárulja őt athéni ruhája?!

350 S mi jó szándékom illeti, remélem,
tanúm a szer két athéni szemében.
S mi engem illet, jó, hogy hajba kaptak,
marakodásuk módfelett mulattat.

OBERON

Nézd, bajvívásra kész a két barát.
355 Önts rájuk, Robin, sűrű éjszakát:
a csillagokat vastag köd takarja,
mit sötét Akherón sodor a partra,
s kergesd a dühödt párbajhősöket,
amíg nem sejtik, társuk hol lehet.

360 Legyél Lysander, és ha úgy beszélnél,
hogy Demetrius rég nincs már eszénél,
rögtön Demetriusként szitkozódj,
csak elválassza őket a bozót,
míg szemükre, mint síri kábulat,

365 álmok vetik denevérszárnyukat.
Majd Lysander szemhéját kend meg ezzel,
e bogyó párlata kivételes szer:
szűnik a varázs, egyszerű dolog,
s a szemgolyó, mint egykor, úgy forog.

370 Ha felébrednek, e játszadózás
álom legyen, meddő kép, semmi más,
és Athénban majd a szerelmesek
holtig boldog hűségben éljenek.
Közben megkeresem Titániát,
375 hogy azt a fiút adja végre át.
A varázst feloldom, ne lássa végre
azt a rémséget – s így lesz szent a béke.

PUCK

Tündéruram, fürgén, az éj rövid:
sárkányain felhők mögé szökik.

380 Már ragyog Vénusz, a csillagherold,
vonul sok kóbor lélek s kósza holt
a templomkert felé. A kárhozottak,
kik keresztúton, mély vízben nyugosznak,
már férgektől nyüzsgő ágyukba tértek,

385 szégyelli bűnét fényben a kísértet.

A napvilágból száműzték maguk,
nekik az örök éj sötétje jut.

OBERON

Másféle szellemek vagyunk mi ketten,
a Hajnal kegyét már gyakran kerestem,
390 így járhatom az erdőt, míg a nap
tűzvörös kapuján át nem halad,
hogyan Neptun habjait mélyen alatta
sós zöldekből átfesse színaranyra.
Mindamellettsiess, el ne maradj,
395 készen legyünk, ha itt a virradat.

El.

PUCK

Fuss, megállj, fuss, megállj!
Csalom őket, fuss, megállj!
Retteg tőlem, aki lát,
gyerünk, manó! Fuss, megállj!
400 Az egyik itt jön.

Jön Lysander.

LYSANDER

Merre lapulsz, Demetrius? Beszélj!

PUCK

Demetrius hangján.
Erre, fickó. Szétvet a szenvedély!

LYSANDER

Mindjárt ott vagyok.

PUCK

Demetrius hangján.
Utánam, gazember!
Ez ám a vívópást!

Lysander el a hang után.
Jön Demetrius.

DEMETRIUS

Mi van, Lysander!
405 Megszöktél? Menekülsz? Fut már a gyáva!
Szólalj meg! Felmásztál talán a fára?

PUCK

Lysander hangján.

410 Lehazudnád az égboltról a holdat,
 fünek-fának dicsekszel, hogy te hős vagy,
 aztán nem jössz?! Kisfiam, csak a szád nagy!
 Elfenekellek, a kardpenge várhat,
 míg méltó ellenfél akad.

DEMETRIUS

Ne mozdulj!

PUCK

Lysander hangján.

Kövesd a hangom a bozótoson túl.

El.

Demetrius el a hang után.

Jön Lysander.

LYSANDER

415 Fut előlem, de dacol a bitang,
 mihelyt beérem, máshol szól a hang.
 Sokkal fürgébb nálam a jómadár,
 száguldhatok, ha ő már szinte száll.
 El is tévedtem, túl sötét az ösvény,
 lefekszem itt.

Lefekszik.

420 Reggel, ha majd vörös fény
 színezi lágyan át a szürkéséget,
 bosszút állok én, Demetrius, véged!

Elalszik.

Jön Puck és Demetrius.

PUCK

Lysander hangján.

Hohó! Nyúlszívú uram, te csak állsz?

Kerülgetik egymást.

DEMETRIUS

425 Várj be ott, s ha van benned mersz, csatázz!
 Már rájöttem, cikázol jobbra-balra,
 de kevés vagy kiállni „kard-ki-kard”-ra.
 Hol vagy?

PUCK

Lysander hangján.

Erre tessék, várlak, jöhetsz!

DEMETRIUS

Jól van. Ha viccelsz, drágán megfizetsz,
fényes nappal élém kerülsz te még.
Most fuss! Úgy elfogott a gyöngeség,
kinyújtózni nézek egy fekhelyet.

Lefekszik.

430 S ha kel a nap, majd én is felkelek!

Elalszik.

Jön Heléna.

HELÉNA

Ó, te végtelen, bús éj, lomha árnyak,
kurtítsd óráid! Virradat, ragyogj,
hogy fényednél Athénig eltaláljak,
ahol megvetnek, nem maradhatok.
435 Lopd el most, álom, altasd bánatom,
talán csitul bennem a fájdalom.

Lefekszik és elalszik.

PUCK

Csak három? Kéne még,
kétszer egy pár épp a négy.
S itt van ő, nem kacag,
440 Ámor, csalafinta vagy:
jösz – s a lány bolond marad.

Jön Hermia.

HERMIA

Soha ennyi baj nem történt velem,
át is áztam, megtépett tüske, ág,
nemhogy járni, nem bírok mászni sem,
445 nem visz már lábam, hajtson bár a vágy.
Lefekszem itt, míg hajnal lesz s madárdal.

Lefekszik.

Ég, óvd Lysandert, ha még tart a párbaj.

Elalszik.

PUCK

Most gonosz
nem motoz.
450 Csodaszer
oldja fel
két szemedről a varázst.
A bogyó levét Lysander szemhéjára cseppenti.
Majd a fény
ünnepén
455 csak terád
vár a lány:
régi társad megtaláld!
Kerüljön a fölt a zsákra,
ez a szólás igazsága,
460 ki-ki párját vigye táncba:
illesse meg, megilleti,
nászinduló zengjen neki.
Aki meg nem hiszi, járjon utána.

El.

A szerelmesek alszanak.

NEGYEDIK FELVONÁS

ELSŐ SZÍN

Hely: Ugyanott

Lysander, Demetrius, Heléna és Hermia alszik.

Jön Titánia és Dárdássy; Babvirág, Pókháló, Porszem és Mustármag; más Tündérek; hátul a láthatatlan Oberon.

TITÁNIA

Jöjj mellém, virágos ágyamra ülj le,
míg ujjaim játszanak arcodon,
rózsát fejed selymes szőrébe tűzve
két szép nagy füled forrón csókolom.

DÁRDÁSSY

5 Hol van Babvirág?

BABVIRÁG

Parancs!

DÁRDÁSSY

Vakarja meg a fejemet, Babvirág! Hol van möszjő Pókháló?

PÓKHÁLÓ

Parancs!

DÁRDÁSSY

10 Möszjő Pókháló, édes möszjő, fogja a fegyverét és vadásson le
nekem a bogáncs tetejéről egy vörös derekú poszméhet és, édes
möszjő, vegye el tőle a mézét. De ne bonyolódjon bele a
részletekbe, möszjő, valamint, édes möszjő, nehogy összekenje
magát, nem ér annyit az egész, hogy csuromméz legyen,
szinyóre. Hol van möszjő Mustármag?

MUSTÁRMAG

15 Parancs!

DÁRDÁSSY

Mutassa az öklét, möszjő Mustármag. Kérem, mellőzzük a
formaságokat, édes möszjő.

MUSTÁRMAG

Mi a kívánsága?

DÁRDÁSSY

20 Semmi, édes mőszi, csak nyújtson segédkezet princ
Pókhálónak a vakarásban. Borbélyhoz kell mennem, mőszi,
mert úgy érzem, hihetetlenül kiszőrösödött az arcom; én meg
olyan egy kényes szamár vagyok, hogy ha birizgál a szakállam,
rám jön a vakaródzás.

TITÁNIA

Nem volna kedved zenéhez, szerelmem?

DÁRDÁSSY

25 Eléggé rááll a fülem. Csendüljön kolomp, kereplő!

TITÁNIA

Vagy mondd, szerelmem, mit ennél leginkább?

DÁRDÁSSY

Bizony, az abrak! Elropogtatnék valami jófajta száraz zabot. De
egy köteg szénához tényleg lenne kedvem: jó kis széna, ropogós
széna, verhetetlen.

TITÁNIA

30 Egy tündért majd a mókushoz szalasztok,
kerítsen valami sütnivalót.

DÁRDÁSSY

Legyen inkább egy-két marék szárított borsó. De kérve kérem,
tegye közhírré, hogy senki ne háborgasson, mert erős késztetést
érzek egy kis fiesztára.

TITÁNIA

35 Aludj békésen, karjaimba fonlak.
Menjetek, tündérek, gyerünk, gyerünk!

Tündérek el.

Ilyen gyöngéden kapaszkodik össze
vadszőlő s borostyán, a szilfa kérgét
így folyja körül kacéran a repkény.
40 Ó, hogy szeretlek! Hogy rajongok érted!

Elalszanak.

Jön Puck. Oberon előrébb jön.

OBERON

Itt vagy, Robin? Hát nem idilli kép?
Kezdem komolyan szánni szenvedélyét.

Az előbb is virágért jött a rétre,
 szerelmi zálogért a csúf bolondnak.
 45 Én jól leszidtam, kicsit veszekedtünk,
 de illatos virágcsokrokkal éppen
 ennek szőrös homlokát koronázta!
 A harmat, mely mint keleti igazgyöngy
 hízott vízcsöppé korábban a bimbón,
 50 most legördült a virágok szeméből,
 úgy zokogtak a gyalázat miatt.
 Addig gúnyoltam, amíg jólesett,
 ő szépen kérlelt, hogy legyek türelmes,
 én követeltem tőle a fiút.
 55 Végül engedett, egy tündér ügyel rá,
 hogy palotámba vigyék mielőbb.
 A fiú már enyém, Titániát
 megszabadítom rémképeitől.
 Te meg, Puck, az athéni hősszerelmes
 60 fejéről szedd le azt a maskarát,
 hogy ha majd felébred a többiekkel,
 velük együtt indulhasson Athénba,
 s mindarról, mi éjjel történt vele,
 higgye csak azt, hogy zűrzavaros álom.
 65 De ne üljön rontás Titániámon!
A bogyó levét Titánia szemhéjára cseppenti.
 Aki voltál, újra légy,
 ahogy néztél, újra nézz!
 Szűzbokornak bogyója
 Ámor szirmát kioltsa!
 70 Ébredj, királynőm, véget ért az álom!

TITÁNIA

Felébred.

Oberon! Mit kellett álmomban látnom:
 beleszerettem én egy... egy számárba?!

OBERON

Ő az ott.

TITÁNIA

Valaki megmagyarázza?!

Visszataszító, ahogy most kinéz!

OBERON

75 Nyugalom! Robin, fejét vedd le róla!
 Titánia, zenéden ringatózva
 béklyózza az öt alvót bódulat!

TITÁNIA

Zenét! Bűbájos, altató zenémet!

Halk zene.

PUCK

Leveszi Dárdássyról a számárfejet.

Bolond szemed vezessen újra téged!

OBERON

80 S most táncra!

Altató helyett táncmuzsika szól.

Tündérmirálynőm, szabad?

Ringjon az erdő, amíg alszanak!

Oberon és Titánia táncol.

Közöttünk ne legyen többé harag,

s Théseusnál, a csillagok alatt,

járjunk éjjel győzelmi táncokat

85 és áldjuk is meg palotájukat!

S így esküvőjükön majd összead

két másik párt is oltárnál a pap.

PUCK

Tündérmirály, jól figyelj:

pacsirta szól, ez a jell!

OBERON

90 Királynőm, kövesd velem

az éj árnyát csöndesen,

sebesebben, mint a hold,

bejárjuk a földgolyót.

TITÁNIA

95 S míg repülünk, Oberon,

mesélj, tudni akarom:

hogyan is ébredhettem én

halandók közt rét füvén?!

Titánia, Oberon és Puck el.

A négy szerelmes és Dárdássy alszik tovább.

Kint kürtszó hallatszik. Jön Théseus, Hippolyta, Égeus és kíséretük.

THÉSEUS

100 Kerítsétek elő a fővadászt!
A hajnali szertartás véget ért,
de hosszú még a reggel, így miért ne
hallgatnánk meg kopóim muzsikáját!
Nyugat felé eresszétek a farkát,
gyorsan, mondom, futás a fővadászért!

Egy kísérő el.

105 Szép királynőm, onnan a hegytetőről
figyelhetjük majd a szimfóniát,
kopók és visszhangok zenekarát.

HIPPOLYTA

110 Mi egyszer hármásban – Kadmosz, Héraklész
és én – spártai kutyákkal vadásztunk
medvére Krétán. Nem hallottam annál
pompásabb ugatást soha: az erdő,
az ég, a forrás, szinte az egész táj
egy vonítássá olvadt. Az ilyen
lárma nekem édes harmónia.

THÉSEUS

115 Spártai vér folyik minden kutyámban:
pofájuk lelóg, sárgák, harmatot
söpör fülük, térdük görbe, nyakukban
lebernyeg, mint Thesszália bikáin.
S bár vadászni nehézkesek, a hangjuk
öblös harangszó: zengőbb kutyakórust
120 nem köszöntött még kürt vagy halihó
Krétán, Spártában vagy Thesszáliában.
Ítéld meg magad.

Megpillantja a szerelmeseiket.

Ezek meg kik? Nimfák??

ÉGEUS

125 Uram, a saját lányom alszik itt,
ez Lysander, az ott Demetrius
meg Heléna, a vén Nedár leánya.
Mit keresnek itt együtt? Érthetetlen.

THÉSEUS

Nyilván egy régi májusi szokás
ugrasztotta ki őket ma az ágyból,
s megvártak itt, hogy felköszöntsenek.

130 De mondd, Égeus, a határidő
nem ma jár le, nem ma dönt Hermia?

ÉGEUS

De igen, uram.

THÉSEUS

Vadászok, kürtszó ébressze fel őket!

Kint zajongás, kürtszó. A szerelmesek felriadnak, majd felugranak.

Lysander Hermiát, Demetrius Helénát pillantja meg ébredés után.

135 Jó reggelt nektek! Bálint napja elmúlt,
most párosodnak mégis a madárkák?

LYSANDER

Bocsáss meg, uram.

Mind a négyen letérdelnek.

THÉSEUS

Kérlek, álljatok fel!

A szerelmesek felállnak.

140 Ti vetélytársak vagytok, úgy tudom,
honnan ez a hirtelen egyetértés,
hogy fér össze gyanakvás s gyűlölet,
hogyan alhatnak együtt ellenfelek?

LYSANDER

145 Félek, uram, válaszom zavaros lesz,
főleg alszom is talán, de fogalmam
sincs, hogy kerültem ide, esküszöm!
Azt gondolom – úgy tűnik legalábbis –,
de most már eszembe jutott, igen!
én Hermiával jöttem ide, tervünk
az volt, hogy elmenekülünk Athénból,
hogyan mentesülve a törvény hatálya –

ÉGEUS

150 Elég, elég, felség! Ennyi elég!
Törvényt nekem, ülünk törvényt felette!
Meggzöktek volna, Demetrius, úgy ám,
hogyan téged s engem is kijátsszanak:
hogyan ne légy lányom férje, én meg apja,
hisz szavam adtam: Hermia tiéd.

DEMETRIUS

155 Felség, nekem Heléna súgta meg,
 hogy az erdőben találkoznak éjjel;
 én lóhalálában követtem őket,
 drága Helénám engem követett.
 Ó bárcsak tudnám, uram, hogy mi történt –
 160 mert valami történt –, de Hermiához
 hű szerelmem elolvadt, mint a hó:
 annyi most csupán, mint gyermekkorom
 egyik legkedvesebb játékszere.
 Heléna az, kiben társra találtam,
 165 övele nem tud betelni szemem,
 hozzá vagyok hű. Korábban, uram,
 ő volt jegyesem, egész Hermiáig,
 akkor tőle valahogy csömöröm lett.
 Ám rendbe jöttem, étvágyam a régi:
 170 újra Helénát kérem és kívánom,
 ő tápláljon, míg élek, hisz imádom.

THÉSEUS

Nagy szerencse, hogy megleltétek egymást,
 beszámoltok majd részletesen is.
 De hadd legyek most én leányod apja,
 175 Égeus, mert szavam adom, hogy ők ma
 velünk együtt mondják ki „holtomiglan”.
 S minthogy a reggel jócskán elszaladt,
 vadászatunkat el kell hogy halasszuk.
 Térjen Athénba minden ifjú pár,
 180 pompa és hódolat hatunkra vár!
 Jöjj, Hippolyta.

Théseus, Hippolyta, Égeus és kíséretük el.

DEMETRIUS

Az egész ködös, felismerhetetlen,
 mint felhőbe fordult távoli hegycsúcs.

HERMIA

185 Úgy érzem, mintha kancsalítanék,
 s mindenek párja lenne.

HELÉNA

Így igaz.

Demetrius most velem van, de mintha
 nem lenne teljesen önmaga.

DEMETRIUS

Ébren

190 vagyunk már? Biztos? Mert olyan nekem, hogy
még mindig alszunk s álmodunk. A herceg
itt volt, és valóban szólt, hogy kövessük?

HERMIA

Igen, és apám.

HELÉNA

Meg Hippolyta.

LYSANDER

S Théseus hívott a templomba minket.

DEMETRIUS

Akkor ébren vagyunk. Gyerünk utánuk,
s beszéljük meg, hogy ki mit álmodott.

Demetrius, Lysander, Hermia és Heléna el.

DÁRDÁSSY

Felébred.

195 Aztán ha itt a végszavam, szólítsatok és én megjelenek. Most az
jön, hogy „*Imádott Pyramus!*” [Ásít.] Somfai barátom!
Sipovics, fűjítatók atyja! Vedres bádogos! Kisszabó! Istenemre!
Kereket oldottak, csak az alvóról felejtkeztek el. Ritka
látomásban volt pedig részem. Olyasmit álmodtam, mi
200 túlszárnyalja az emberi elmét, ha meg akarnánk határozni, miféle
álom volt. Ha valaki mégis belefogna kibogozni ezt az álmot,
abból csak számárság sülne ki. Úgy rémlik, mintha... –, de ki
tudná azt elmondani. Úgy rémlik, mintha én... –, mintha
nekem... –, de csak a bolond próbálná meg kisütni, mi volt
205 nekem álomban. Olyat emberi szem még nem hallott, emberi
fül nem látott, ember keze nem ízlelhetett, nyelve fel nem fogott,
szíve nem mesélhetett arról, mint amit én álmodtam. Ráveszem
Somfai barátomat, hogy írjon egy balladát ebből az álomból,
azzal a címmel, hogy „Dárdássy álmoskönyve”, s mivel nincs az
210 egésznek alapja, így minden lapja álomszép lesz. Majd ünnepi
darabunk vége felé fogok rázendíteni. Sőt, hogy kicsit még
cizelláljam, inkább Thisbe halálakor zengem el.

El.

NEGYEDIK FELVONÁS

MÁSODIK SZÍN

Hely: Athén, Somfai háza
Jön Somfai, Sipovics, Vedres, Kisszabó.

SOMFAI

Elment már valaki Dárdássy házához? Hazakerült végre?

KISSZABÓ

Se híre, se hamva. Kétségkívül fűbe harapott.

SIPOVICS

Ha nem jön, akkor lőttek a darabnak. Nélküle nem megy, ugye?

SOMFAI

5 Hogy menne! Nincs férfi egész Athénban, aki megbirkózna
Pyramusszal, csakis ő.

SIPOVICS

Nincs hát, az athéni kézművesek között ő az intellektus.

SOMFAI

Az, és a legjobb ember is, a hangja pedig valóságos basszus!

SIPOVICS

Maradjunk a baritonnál, úgy diszkrétebb.

Jön Tompa.

TOMPA

10 Emberek, a herceg már jön is vissza a templomból, és még két
vagy három másik pár is megesküdtött ma. Ha elkészültünk volna
a darabbal, főnyeremény lett volna.

SIPOVICS

15 Ó, a mi drága Dárdássy Mikink! Így elvesztegetni egy napi hat
garasos életjáradékot, mert megkapta volna a hat garast, annyi
szent! Húzzanak fel, ha a herceg nem adta volna meg neki a napi
hat garast Pyramusért. De megérdemelte volna! Az ő Pyramusa
napi hat garas – vagy egy sem.

Jön Dárdássy.

DÁRDÁSSY

Hol vannak a kedves tökfilkók? Merre jár a színkör?

SOMFAI

Miklós! Micsoda grandiózus nap! Áldassék e perc!

DÁRDÁSSY

20 Urak, csodákat vagyok hivatva elregélni, de hogy mit, ne kérdezzétek, mert szavamra, ha elmondom, nem vagyok igazi athéni. Mindenről, ami velem megesett, kertelés nélkül be fogok számolni.

SOMFAI

Hallgatunk, drága Miklós!

DÁRDÁSSY

25 Engem ugyan hiába! Most az van, hogy a hercegi vacsorának vége. Mindenki fogja a cókópóját, szép madzagot a szakállakhoz, új pántlikát a cipőkbe, találkozunk tüstént a palotánál, a szerepeket is lehet még csiszolni, mert száz szónak is egy a vége: a darabunkat akceptálták! Bármilyen megtörténhet, ezért
30 lehetőleg tiszta alsóban jelenjen meg Thisbe. És az Oroszlán nehogy körmöt vágjon, mert oda a szép kilógó karom. Végül, tisztelt kollégák, mellőzzük a vöröshagyma fogyasztását, és a fokhagymáét, lehetünk hadd legyen üdítő és kellemes. Már előre hallom őket sugdolózni: „Micsoda egy üdítő komédia!” – De szót se többet. Gyerünk! Gyerünk végre!

Mind el.

ÖTÖDIK FELVONÁS

ELSŐ SZÍN

Hely: Athén, Théseus palotája

Jön Théseus, Hippolyta, Philostratus, urak és kísérők.

HIPPOLYTA

Furcsa dolgokat mond a négy szerelmes.

THÉSEUS

Nagyot mond, nem igazat. Nem hiszek
a fabulákban, tündéresdiben.

5 Túlfitott agyú szeretők s bolondok
megpillantják azt is lelki szemükkel,
mit a hűvös értelem észre sem vesz.

Az örült, a szerelmes és a költő
életét betölti a képzelet:
10 az egyik ördögöt lát mindenütt,
ő bolond; a forrófejű szerelmes
szép Helénának látja a cigánylányt;
a költő szemével szent révületben
bejárja a mennyboltot és a földet,
s ahogy testet képzel az ismeretlen
15 üres burkába, meg is jeleníti
tollával azt, nevet s lakhelyet adva
ezzel a buboréknyi semminek.

Sok tréfára képes a képzelet:
20 ha éppen nagyon vágyik az öröme,
meg is pillantja az öröme tárgyát;
éjjel pedig, ha ijesztőre gondol,
könnyen medve lesz bármelyik bokorból.

HIPPOLYTA

25 De amit elmondtak az éjszakáról,
s hogy ugyanazt élték át, s ugyanúgy,
többet sugall, mint pusztá képzelődést:
minden részlet pontosan összeillik,
bár történetük nagyon különös.

Jön Lysander, Demetrius, Hermia és Heléna.

THÉSEUS

30 És érkeznek a boldog szeretők.
Barátaim, a friss nász öröme
töltse be szívetek!

LYSANDER

S felségedén
csorduljon túl ágyában, asztalánál!

THÉSEUS

35 Mondjátok csak, lesz tánc vagy maszkajáték?
Hogyan töltünk el három hosszú órát,
a vacsora s a lefekvés között?
Hol van szeretett udvarmesterünk?
Mi lesz a műsor? Nincs egy színdarab,
hogy enyhítse a gyötrő óra kínját?!
Philostratus!

PHILOSTRATUS

Előrébb lép.

Rendelkezzél velem!

THÉSEUS

40 Milyen szórakozást kínálsz ma este?
Jelmezek? Zene? Hogy nógathatók
a lomha percek, ha nem épp gyönyörrel?

PHILOSTRATUS

A multságokat lajstromba szedtem.
Válasszon felséged, hogy mit kíván?

Átnyújt egy papírlapot.

THÉSEUS

Olvassa.

45 „*Kentaurháború, egy helybeli
eunuch hárfán kísért éneke.*”
Ezt elunjuk, ismeri már szerelmem
hősét, Héraklészt, aki rokonom.
50 „*A borgőzös bacchánsnők orgiája,
midőn széjjeltépik a trák dalost.*”
Ez egy ósdi darab, már akkor adták,
hogy Thébából győztesként visszatértem.
„*Háromszor három múzsa a tudást
siratja, hogy koldusként tért a sírba.*”

55 Szatíra lesz ez, csípős, gúnyolódó,
 tönkretenné csak vidám esküvőnket.
 „Szár az siralomjáték Pyramusról
 s Thisbéjéről, vigalmi tragikum.”
 Vig és tragikus? Sirató, de száraz?
 Vagyis izzó jég, nyári hóesés!
 60 És kétséges, hogy egyezsége jutnak.

PHILOSTRATUS

Felség, a teljes mű valami tíz szó,
 „siralom”, de bővebb „játékra” nem telt,
 tíz szóval így is több a kelleténél,
 s „szár az” szemmel nézzük, míg unalomba
 65 fullad: nincs helyén se szó, se szereplő.
 És uram, telítve van „tragikummal”,
 hiszen Pyramus megöli magát;
 már a próbán, bevallom, folyt a könnyem,
 de azért, mert „vigalmi” rendeződ
 70 nem kacagott ilyen jót még soha.

THÉSEUS

Kik adják elő?

PHILOSTRATUS

Kérges tenyerű mesterek Athénból,
 kik eszükkel nem munkálkodtak eddig,
 ám járatlan agyuk jártatni kezdték,
 75 nászajándékuk így lett e darab.

THÉSEUS

És mi most meglepetjük!

PHILOSTRATUS

Ezt, uram?
 Jobbat érdemelsz, megnéztem előre:
 semmit sem ér, semmit az égvilágon,
 hacsak az igyekvést nem élvezed,
 80 mellyel kínkeservesen bemagolták,
 hogy kedveskedjenek.

THÉSEUS

Én megnézem,
 mert nem utasíthatjuk soha vissza,
 mit egyszerű szív hódolattal ad.
 Hívd be őket! Hölgyeim, üljetek le.

Philostratus el.

HIPPOLYTA

85 De szomorú, ahogy szájalmasan
csak vergődnek nagy igyekezetükben.

THÉSEUS

Ugyan már, édes, nem látsz majd ilyesmit.

HIPPOLYTA

De ha azt mondja, hogy semmire sem jók.

THÉSEUS

90 Semmibe sem kerül, hogy megköszönjük.
Ha magas nekik, mi felérjük ésszel,
a küszködőt kegyünk bölcsen emelje,
az elszántságot ne szánjuk, dicsérjük.
Bármerre jártam, sok híres tudós
bemagolta üdvözlő szózatát,
95 de mind elsápadt és remegni kezdett,
mondat közepére tette a pontot,
hebegett-habogott a rettegéstől,
nagy zavarában végül belesült –
s az üdvözlés elmaradt. Hidd el, édes,
100 kihallottam csendjükből a köszöntést.
A tisztelgő, félszeg alázatot
éppúgy értem, mint a kelepelő,
pimaszul nagyképű retorikát.
Ha szívből s szerényen dadog a száj,
105 találóan szól, bár szót nem talál.

Jön Philostratus.

PHILOSTRATUS

Felség, színpadra léphet a Prológus?

THÉSEUS

Hadd jöjjön!

Megszólalnak a fanfárok.

Jön Somfai mint Prológus.

SOMFAI/PROLÓGUS

*Ha ártanánk, bár szándékunk az éppen.
A darab végén lesz majd taps: kevés*

110 *művészetünk. Megmutatnánk szerényen,
mivel büszkélkedhetnénk. A mesés
siker, ha felséged jutalmat oszt, nem?
Tetszelgünk csupán. De tetszünk egész
házának, ó jaj! Hogy nem lát e rossz szem
115 téged, a legfőbb jó. Te vagy a színész.
Ki színpadról is felnéz rád, uram,
kezdi szövegét akkurátusan.*

THÉSEUS

A fickó hajszálpontosan hajszolta át magát a pontokon.

LYSANDER

120 *Mint zabolátlan csikót, szabadjára engedte a szöveget, az meg
akkor torpant meg, amikor ő akart. Van benne tanulság, uram,
aki nem ért a lóhoz, ne legyen pro-ló-gus.*

HIPPOLYTA

*Valóban, úgy fújta a prólógust, mint gyerek a furulyát: jól
hangzott, csak nem összhangzott.*

THÉSEUS

125 *Egész beszéde egy összegabalyodott lánc: minden szem megállja
a helyét, csak éppen nincs a helyén. Ki a következő?*

*Egy harsonás mögött jön Dárdássy mint Pyramus, Sipovics mint
Thisbe, Vedres mint Fal, Kisszabó mint Holdvilág és Tompa mint
Oroszlán.*

SOMFAI/PROLÓGUS

*Uraim, ha csudálják műsorunkat,
csudálják is, míg minden kiderül:
ez itt Pyramus, sorsa nincs, kit untat,
hölgye Thisbe, szép s jó azonfelül.
130 Ez úron jelezze méz s vakolat:
ő Fal, szerelmest választó iszony' fal,
résénél hagyja csak a vakokat
súgni, hisz egymást nem látják bizonynal.
Ez úrral kutya meg lámpa van, s vesszők,
135 mert Holdvilágot prezentál. Nicsak!,
Ninus sírján is ő süt, úgy lesz, ők
holdfényben bírnak ott enyelgni csak.
E vészterhes szörny, konkrétan Oroszlán,
láttán Thisbe, ki ott volt hamarabb,
140 halálra vált, majd – így szól a darab –
futna, futna, köpenye hull a sárba,*

mit a vad tág torka nyel, egyre nyel.
 Ám jó jó Pyramus, kutat utána,
 Thisbére nem, vérző köpenyre lel.
 145 Szegény szerelmes, markában a szablya,
 szívébe szúr, így éri oly hatás,
 hogy meghal. Majd Pyramus tőre szabja
 át Thisbe mellkasát. S a folytatás:
 150 Oroszlán, Holdvilág, Fal s szeretők
 részletezik majd színetek előtt.

Somfai, Dárdássy, Sipovics, Tompa és Kisszabó el.

THÉSEUS

Kérdés, hogy megszólal-e az oroszlán?

DEMETRIUS

Nem lepne meg, uram, csak hozzászólhat egy oroszlán, ahol
 ennyi számár szónokol.

VEDRES/FAL

155 Darabunkban a dolog úgy esett,
 hogy én – Vedres Tamás – egy fal leszek.
 Falak közül az, miről jól gyanítjuk,
 van rajt' egy rés, repedés, miszerint lyuk,
 melyen át szerelmes Pyramus s Thisbe
 sugdosnak, egymást gyakran intve pssz!-re.
 160 Jelzi e kő, e malter, e habarcs,
 hogy Fal vagyok, semmi másnak ne tarts.
 Mutatom: ujjamból e repedés lesz,
 kezdődhet bátran az epekedés. S kész.

THÉSEUS

Kívánál-e mésztől és csepütől finomabb beszédet?

DEMETRIUS

165 Mint az éhező, úgy óhajtottuk már falatnyi bölcsességeit, uram.

Jön Dárdássy.

THÉSEUS

Pyramus lopózik a falhoz. Csendet!

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

Ó komor éj! Ó éj, fekete sóhaj!
 Ó éj, ki éppen akkor vagy, ha nincs fény!
 Ó éj, ó éj, éj, ó jaj, ó jaj, ó jaj!

170 *Rettegek, tényleg meglelem-e Thisbém?
És te, ó Fal, te édes, drága fal,
elválasztván atyáink birtokát,
te Fal, ó Fal, ó édes, drága fal,
addsa repedésed: hadd látok át!*

Vedres/Fal széttárja az ujjait.

175 *Köszönöm, jó Fal, áldjon Jupiter.
Kit látok? Vagyis, hogy kit nem: ah!, Thisbét!
Rút Fal, ki engemet becsapni mer,
átkommal sújtlak: hordják köveid szét!*

THÉSEUS

Szerintem a Falról, amilyen érző lélek, visszapattanhatna az átok.

DÁRDÁSSY

180 *Valójában nincs rá szükség, felség. A „köveid szét” Thisbe
végszava, ő következik, én meg kémlelem őt a falon át. Mindjárt
meglátják. Íme, a nő! Én megmondtam.*

Jön Sipovics.

SIPOVICS/THISBE

185 *Ó Fal, hányszor adtál okot panaszra,
Pyramus s köztem lévén akadály.
Ajkam cseresznyéje, hozzád tapadva,
meszed s csepűd sokat csókolta már.*

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

*Hangot látok. Most a résre legott!
De Thisbe arcát hallja-é szemem?
Thisbe!*

SIPOVICS/THISBE

Szívem! De te fülelsz-e ott?

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

190 *Nem füllentek: szíved személyesen.
S hű vagyok, mint Ittakából Ulisszex!*

SIPOVICS/THISBE

Szerelmem, ígérem, síron túlig lesz!

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

Bár sok kérő a szívét ellopá –

SIPOVICS/THISBE

Hű maradt férjéhez Penelopé.

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

195 *Csókolj! E résnél átsüt még a hold!*

SIPOVICS/THISBE

Csókollak – csak nem nyeltél téglaport?

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

Minus sírjánál várj rám, még ma este!

SIPOVICS/THISBE

Holtan is várlak, igaz életemre!

Dárdássy és Sipovics külön-külön el.

VEDRES/FAL

200 *Ezzel a Fal túl is van szerepén,
így elválunk most, önök s persze én.*

El.

THÉSEUS

No, ő sem fog már a két szomszéd szerelmesnek falazni.

DEMETRIUS

Nem, uram, de tud titokban hallgatózni, ennek a falnak füle van.

HIPPOLYTA

Szindarabnak szintiszta badarság.

THÉSEUS

205 *Az efféle játszadozásban a legjobbak is csak árnyak, de a
legrosszabbak se rosszak, ha megsegíti őket a képzelet.*

HIPPOLYTA

A te képzeleted, de nem az övéké.

THÉSEUS

Ha nincsen rosszabb elképzelésünk róluk, mint nekik saját magukról, egész kiváló férfúknak is elmehetnének. De érkezik két nemes fenevad: egy ember és egy oroszlán.

Jön Tompa és Kisszabó.

TOMPA/OROSZLÁN

210 *Hölgyem, nemes szíved dermeszti frász,
ha egér szalad szörnyen át a konyhán,
most nyilván remegsz, rettegsz, mit csinálsz?,
ha bömböl itt egy bős, barbár boroszlán.
De én lennék, a Tompa asztalos,
215 oroszlánbőrbe bújt hivatalos
hímoroszlán, nem vagyok én vadállat –
ha mégis, lenne részemről sajnálat.*

THÉSEUS

Jó házból való ez a ragadozó, s még aggódik is.

DEMETRIUS

A legelragadóbb, felség, akit életemben láttam.

LYSANDER

220 Ennek az oroszlánnak a bátorsága utoléri a rókaét.

THÉSEUS

Úgy van, a bölcsessége viszont egy libáé.

DEMETRIUS

Pontosabban, uram, a bátorsága nem éri utol a bölcsességét,
pedig a róka utoléri a libát.

THÉSEUS

225 Biztos vagyok benne, hogy a bölcsessége sem éri utol a
bátorságát, hiszen a liba sem éri utol a rókát. De hagyjuk,
rágódjon ezen ő, míg mi meghallgatjuk a holdat.

KISSZABÓ/HOLDVILÁG

E lámpa lenne itt a holdvilág –

DEMETRIUS

Tedd a fejed búbjára, világítson, mint a holdvilágképed!

THÉSEUS

230 Így láthatnád, hogy miben lelik kedvük a szerelmesek
teliholdkor.

KISSZABÓ/HOLDVILÁG

*E lámpa lenne itt a holdvilág,
én meg a Holdbéli Ember vagyok.*

THÉSEUS

Az eddig felmerült legsúlyosabb probléma: az embert be kellene dugni a lámpába, különben mitől lenne ő a Holdbéli Ember?

DEMETRIUS

235

Ódzkodik a gyertyához bújni, hiszen annak már jó hosszan ég a kanóca.

HIPPOLYTA

Biztosan fogyó hold, az én türelmem mindenesetre fogytán!

THÉSEUS

Úgy tűnik, hogy hamvadó lángesze már semmire sem tud rávilágítani, a tisztesség kedvéért azért húzzuk ki a végéig.

LYSANDER

240

Haladjunk, Hold.

KISSZABÓ/HOLDVILÁG

Csak annyi a mondandóm, hogy a lámpa a holdvilág, én a Holdbéli Ember, ez a pár vessző az én vesszőm, a kutya meg a kutyám.

DEMETRIUS

245

Ez így is van, viszont mindezeknek a lámpában kellene lenniük, mivel ezek mind a holdon vannak. De csönd: Thisbe közelít.

Jön Sipovics.

SIPOVICS/THISBE

Ez Minus sírja, de hol van szerelmem?

TOMPA/OROSZLÁN

Bömböl.

Hrrr!

Sipovics elszalad, de elejti a köpenyét.

DEMETRIUS

Bömbölésből jeles, Oroszlán!

THÉSEUS

Futásból jeles, Thisbe!

HIPPOLYTA

250 Sütésből jeles, Holdvilág! Tényleg, olyan könnyed eleganciával
süt a hold.

Tompa szétmarcangolja a köpenyt, majd el.

THÉSEUS

Szájtépésből jeles, Oroszlán!

DEMETRIUS

S ekkor feltűnt Pyramus –

LYSANDER

S eliramlott az oroszlán.

Jön Dárdássy.

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

255 *Vedd hálám, Hold, hogy naphosszat ragyogsz rám,
köszönöm, jó Hold, ezt a fényözönt,
sárgán sejtelmes súrló sugarodnál
meGLELEM Thisbét, s az öröm elönt.*

*Megállj! Mi gyász!
260 Lovag, vigyázz,
mily seb üt itt szíven?
Szemem, meredj!
Hisz ez –, ez egy –
szent szűzanyám, szívem!*

265 *Szép köpenyed
vértől csepeg!
Fúriák, ide, Sors!
Szakadj, fonál!
S jöjj, ó halál:*

270 *ölj, zúzz, csüggedsz, te gyors!*

THÉSEUS

Ez a szenvedély és egy szeretett személy elvesztése bárkit
elszomorítana.

HIPPOLYTA

Úgy éljek, én szinte már sajnálom szegényt.

DÁRDÁSSY/PYRAMUS

275 *Ó Természet, ily szörny mi végre lett,
hisz Thisbém tiprója vandál oroszlán!*

*Nála nincs – nem is volt – nő édesebb,
ki ült, ki állt, ki élt s halt e planétán.*

Könnyáradat!

Kard, döfj lyukat

280 *Pyramus kebelén!*

Balrább kicsit,

hol szív üt, itt:

vágj csak belém, belém!

Leszúrja magát.

Ez a halál:

285 *utat talál*

lelkem az égbe fel.

Nyelv, légy te vak!

Hold, néma vagy!

Kisszabó el.

Kockám elvetve, el!

Meghal.

DEMETRIUS

290 Sokszor vetett kockát életében, most viszont csak egy párra
fütotta, hiszen feldobta a talpát.

LYSANDER

Egy halott, az egy pedig páratlan.

THÉSEUS

De sebészi segédlettel még két lábra állhat, s párosan már szép
az élet, tudja ezt minden számár.

HIPPOLYTA

295 Hogy van ez, a Holdvilág távozott, mielőtt Thisbe visszajön és
megtalálja a kedvesét?

THÉSEUS

Csillagfénynél is megtalálhatja.

Jön Sipovics.

Itt is van, az ő kesergésével zárul a darab.

HIPPOLYTA

300 Megér ez a Pyramus egy nagymonológot? Remélem, hogy
röviden elintézi a lány.

DEMETRIUS

Egy porszem kibillentené a mérleg nyelvét, ha méricskélénk
őket, melyikük különb: Pyramus mint férfi (Isten őrizz!), vagy
Thisbe mint nő (Isten ments!).

LYSANDER

Már észlelte is azzal az édes két szemével.

DEMETRIUS

305 És kezdi siratni, három és –

SIPOVICS/THISBE

*Pihensz, szívem?
Holt vagy? Igen?!
Pyramus, kelj hamar!
Szólj! Nincs szavad?
310 Holt? Holt! Te vagy?!
Egy kripta eltakar.
Szép szád, s nemes
orrod veres
ívét borítja föld –
315 szegényt ne még!,
sirasd meg, ég,
szemét, mely hagymazöld!
Kezed fehér
bőrére vér
320 tapad, Párka, felelj:
élete gyolcs-
szálát a Sors
miért metélte el?
Nyelv, csend legyen!
325 Kardpenge, menj
szívemig, ez a fő!
Leszúrja magát.
Viszlát, öröm,
Thisbéd köszön:
agyó, agyó, agyó!*

Meghal.

THÉSEUS

330 A Holdvilág és az Oroszlán még él, hogy eltemessék a holtakat.

DEMETRIUS

Meg persze a Fal.

DÁRDÁSSY

Felkel.

Nem, kérem, biztosíthatom önöket, hogy a Fal, mely atyáikat
elkülönítette, egészen magába roskadt.

Sipovics felkel.

335 Lenne kedvük megtekinteni az epilógust, vagy inkább
végighallgatnának egy bergamaszka táncot a társulat két
tagjának előadásában?

THÉSEUS

340 Csak epilógust ne, könyörgöm, senkinek nem kell mentetnie
magát. Minek mentetgetőzni, ha nincs kit hibáztatni, hiszen halott?
Esküszöm, ha a szerző játssza Pyramust és fellógatja magát
Thisbe harisnyakötőjére, pompás tragédia vált volna belőle –
bár így is az volt, s igen rendesen előadva. De jöjjön az a
bergamaszka, az epilógust hagyjuk.

*Jön Somfai, Tompa, Vedres és Kisszabó, ketten bergamaszkát
járnak.*

Majd az összes mesterember el.

345 Tizenkettőt szólt a vasnyelvű éjféli...
Tündéri órák várnak ránk – az ágyban!
Attól tartok, nagyon későre jár,
hát ne törődjünk a korán keléssel.
Fürge mankója lett a lassú éjnek
e fáragatlan darab. Szóval: ágyba!
350 Két hosszú héten át tartson az ünnep,
fény és pompa szolgálja örömünket!

*Mind el.**Jön Puck.*

PUCK

355 Most bög fél a vad oroslán,
most vonyít a holdra farkas,
paraszt horkol szalmazsákján,
nehéz napot éj jutalmaz.
Most utolsót leng a gyertya,
kuvikol a vészmadár,
beteg mellét megszorítja:
szemfedél lesz álma már.
360 Most van itt az ideje,
hogy sír s kripta fekete
száján ússzon kifele
kísértetek serege.
Háromarcú Hekatét

365 követő tündércsapat,
álmok vagyunk, ha sötét
úrnőnk kergeti a nap –
most mókázzunk! Egerek,
hagyjátok e szent helyet!
370 Port söpörni küldtek engem,
ajtó mögé be is sepreml!

Jön Oberon, Titánia és kíséretük gyertyákkal.

OBERON

Végig gyúljon fény a házon,
bár kihunyt tűz, kályha régen,
tündér s manó tánca járjon,
mint madár a fák hegyében.
375 Ezt a nótát mondd utánam,
s pörögj jobbra-balra bátran.

TITÁNIA

Míg a verset megtanítják,
szó helyén fűjj tiszta trillát,
kéz a kézben, tünde táncsal,
380 és a házra áldás száll majd.

Oberon vezetésével a tündérek énekelnek és táncolnak.

OBERON

Amíg a hold fénye süt,
tündért lássak mindenütt!
Házigazdánk nászi ágát
megáldani körbeállják,
385 utódját, ki most fogan,
irigyeljük jó sokan!
Három ifjú pár szerelme
hú maradjon mindörökre!
Gyermekük ne rontsa szó,
390 természet ellen való
szepelő, szemölcs, lencse, nyúlszáj,
csúf anyajegy, ami úgy fáj
szülőjének – ne legyen
átokként a gyereken!
395 Fűszál gyöngyös harmatát
tündér hordja, rajta hát!
Hints meg minden zegzugot,
s ha házára már jutott,
áldd majd meg a herceget:

400 kívánj békés életet!
Járjatok, szálljatok,
virradatkor várjatok!

Puck kivételével mind el.

PUCK

A közönséghez.

405 Ha nem tetszettünk, mi árnyak,
mentség tán e magyarázat:
átaludtátok az éjt,
minden képzeletben élt.
Ez a könnyű, kis darab,
mely csupán álom marad,
410 most bocsánatot remél,
s egyszer hálás lesz ezért.
S mert én jó manó vagyok,
attól, amit kaptatok,
jut majd jobb is, úgy bizony,
csak ne fityülj, publikum –
415 ha nem, hazug Puck legyek.
Jó éjszakát, emberek!
Tapsold meg ezt, hogyha szeretsz,
s Robin mindent helyére tesz.

El.

Vége